

Толас Радзілы

ШТОТЫДНЁВАЯ ГАЗЕТА ДЛЯ СУАЙЧЫНІКАЎ
ЗА МЕЖАМІ БАЦЬКАЎШЧЫНЫ

№1
(2507)

2 студзеня 1997 г.
Выдаецца з 1955 г.

Цана 1 000 рублёў.

1997г

ПРЫЕМНЫ ГАРАДОК

Цэнтр Шчучына. (Працяг фотарэпартажу на 3-й стар.).

Фота Віктара СТАВЕРА.

Пачынаем друкаваць (6-я стар.), нататкі старэйшага беларускага пісьменніка Сяргея Грахоўскага "На скрыжаванні".

У згаданых успамінах пісьменнік з разуменнем і дабратай, спагадай і сімпатыяй расказвае пра людзей, якія даўно пайшлі з гэтага жыцця, і найперш пра Пётруся Броўку.

КНІГІ ВУЧЫЛІ ЛЮДЗЕЙ

Зараз адзначаецца 400-годдзе выхаду вучэбных кніг "Азбука" і "Граматыка" Лаўрэнція Зізання Тустаноўскага, якія ён выдаў у 1596 годзе ў Віленскай Святадухаўскай праваслаўнай брацкай друкарні. Цяпер аўтар і яго вучэбныя кнігі агульнавядомыя, нават паштовую марку ў Мінску выдалі з гэтай нагоды.

Аднак раней быў другі час, калі да Лаўрэнція Зізання наменклатурныя гісторыкі і з іх падачы партыйныя функцыянеры ставіліся вельмі адмоўна. Вось што гаварыў на XIII пленуме ЦК КПБ 29 красавіка 1974 года першы сакратар ЦК КПБ П. Машэраў: "...Вострымі ставяцца пытанні партыйнай адказнасці вучонага, выразнасці яго светапоглядных, класова-палітычных пазіцый. Аб гэтым даводзіцца напамінаць у сувязі з тым, што ў некаторых публікацыях, у тым ліку аб народных паэмах "Эніда навіварат" і "Тарас на Парнасе", у работах аб Ефрасінні Полацкай, Смятрыцкім, Зізання правіліся адгалоскі пазакласавага аб'ектывізму, ідэалізацыі асобных багасловаў як выдатных асветнікаў. За такімі парадоксамі ў тлумачэнні грамадскіх з'яў у асобных даследчыкаў часам выяўляюцца погляды, якія знаходзяцца ў супярэчнасці з ленынскім прынцыпам партыйнасці навукі і непарушымі ідэйнымі прынцыпамі нашага грамадства" ("Звязда", 1974, 30 красавіка). Нягледзячы на такі суровы прысуд, сапраўдныя даследчыкі ў

(Заканчэнне на 7-й стар.).

НАВАГОДНІ ПАДАРУНАК ДЗЕЦЯМ

"Прыгоды на Каляды" — так называецца вясёлае навагодняе прадстаўленне, якое падрыхтавалі для дзяцей актёры Тэатра юнага глядача. Дзятва ўбачыць на сцэне амаль усіх казачных герояў — Змея-Гарыньча, Іванку, Бабу Ягу, з якімі ў навагоднюю ноч адбываюцца дзіўныя прыгоды.

НА ЗДЫМКУ: сцэна з навагодняга прадстаўлення ў Тэатры юнага глядача.

Фота Мікалая ПЯТРОВА.

З ПЛЕЯДЫ ДЗЕКАБРЫСТАЎ РАМАНТЫЧНЫЯ ГУЛЬНІ КАПІТАНА ЯКУБОВІЧА

Дзекабрысты паўстаюць у масавай свядомасці ці карыслівымі узурпатарамі, ці душэўнымі летуценнікамі, якія вырашылі прынесці сябе ў ахвяру. А яны былі — перш за ўсё! — палітыкамі. Палітыкамі бескарыслівымі ў большасці сваёй і, галоўнае, разумнымі. Так, яны спачувалі прыгонным рабам. Але імі рухалі зусім не толькі чалавечыя калябаскі і спачуванне. Імі рухаў і палітычны разлік, прадбачанне таго, што можа адбыцца ў Расіі, усведамленне катастрофы, да якой вяло краіну самадзяржаўе. Яны прадбачылі разрастанне сацыяльнага антаганізму і новую пугачоўшчыну. Яны хацелі волі і справядлівасці для сялян, але не грамадзянскай вайны.

Многія з іх першапачаткова не хацелі крывавага катаклізмаў. Яны хацелі рэформ.

Узяцца за зброю іх прымусіла нежаданне і няўменне ўрада пачаць неабходныя рэформы — вызваліць рабоў, развіваць эканоміку, упарадкаваць фінансы, устанавіць выкананне законнасці, паставіць выканаўчую ўладу пад кантроль прадстаўнічых устаноў...

Аб лёсе аднаго з слаўнай плеяды дзекабрыстаў, ураджэнца Беларусі Аляксандра Іванавіча Якубовіча наш аповяд.

РАМАНТЫЧНЫ ГЕРОЙ У СФЕРЫ ПРАКТЫЧНАЙ ПАЛІТЫКІ

У ліпені 1826 года, перад тым як адправіцца на катаргу, былы капітан Ніжагародскага драгунскага палка Аляксандр Якубовіч пісаў бацьку: "Батюшка! в последний раз мне суждено говорить с вами, и я, как откровенный солдат, обнаружил мою душу. Вы бы могли требовать этого как отец от сына, но я признан недостойным носить имя это, законы меня осудили, и я погиб, погиб невооруженно. Надежда моя, вспорхнувши при переломе шпаги, но над полуразрушенной головой моей, опалила крылья на огне, где горел знак, купленный презрением к жизни, и я достоин этой участи. Ах! Для чего убийственный свинец на горах Кавказских не пресек моего бытия! Для чего я искал спасения в острие моей сабли? Позор ужаснее смерти! Я был не столько в душе преступником, сколько желал оным сделаться. Самолюбие подстрекало меня, и сей порок ужаснейший был причиной моей гибели.

(Заканчэнне на 4-й стар.).

ПАДЗЕІ ЛЮДЗІ ФАКТЫ

**БЕЛАРУСКИМ ГРАМАДЗЯНАМ,
ЯКІЯ СВАТКУЮЦЬ КАЛЯДЫ
25 СНЕЖНЯ**

*Паважаныя суайчыннікі!
Шчыра віншую вас з вялікім хрысціянскім святам.
Каляды — асаблівы час для кожнага з нас. У гэтыя
дні чалавек ад штодзённай мітусні накіроўвае свой
погляд да Бога, звярае свае думкі і ўчынкі з вялікімі
хрысціянскімі каштоўнасцямі.*

*Для Беларусі ніколі не былі характэрны рэлігійныя
канфлікты. Католікі, праслаўныя, пратэстанты —
усе жылі ў міры і згодзе і працавалі полпеч. І сёння
ў нас у краіне няма процістаяння вернікаў розных
канфесій. Гэта вынік таго, што для пераважнай бо-
льшасці беларускіх людзей вядучыя хрысціянскія
каштоўнасці былі і застаюцца не проста словамі, а
жыццёвымі прынцыпамі.*

*Наперадзе ўсіх нас чакае вялікая і складаная ра-
бота па будаўніцтву новай дэмакратычнай і эканамічна
працвітаючай Беларусі. Вырасшыць гэтыя за-
дачы мы зможам толькі сумеснымі намаганнямі
ўсіх беларускіх грамадзян, незалежна ад веравыз-
нання.*

*Віншуючы вас з Калядамі, выказваю ўпэўненасць,
што дух гэтых дзён, прасякнутых любоўю і муд-
расцю, ніколі не пакіне вашы сэрцы.*

Прэзідэнт Рэспублікі Беларусь А. ЛУКАШЭНКА.

ГЕНЕРАЛЬНАЕ ПАГАДНЕННЕ

ПАЙШЛІ НА КАМПРАМІС

У Мінску падпісана Генеральнае пагадненне на 1997 год паміж прафсаюзамі, урадам і работадаўцамі.

Генеральнае пагадненне падрыхтавана на прынцыпах, закладзеных у нацыянальнай праграме сацыяльна-эканамічнага развіцця Беларусі да 2000 года. Параметры эканамічнага росту, прапанаваныя ўрадам, сталі асновай дагавора. Прафсаюзы вымушаны былі пайсці на пэўны кампраміс: у будучым годзе чакаецца нязначнае павелічэнне колькасці беспрацоўных — каля 5 працэнтаў. Сёлета на біржы працы ўжо зарэгістравана 218 тысяч чалавек — чатыры працэнт ад агульнай колькасці занятых.

У сваю чаргу, урад пайшоў таксама на частковыя ўступкі. У прыватнасці, у 1997 годзе на аздараўленчыя мэты будзе выдзелена 1,5 працэнта фонду аплаты працы. Захавана права займацца аздараўленнем працоўных за федэрацыяй прафсаюзаў.

ДЗІЦЯЧАЯ ТВОРЧАСЦЬ

“След чорнага ветру” — так называецца зборнік твораў школьнікаў Беларусі, напісаных на чарнобыльскую тэму. Больш сотні дзіцячых апавяданняў, сабраных у адну кнігу, уражваюць. Кніга выйшла ў свет напярэдадні 10-годдзя трагедыі, але сваёй актуальнасцю не губляе і сёння.

НА ЗДЫМКУ: адна з аўтараў зборніка Алена КАВЕНКА (справа) з Рэчыцы са сваёй сяброўкай Тацянай МАЙСЕЕНКА і бібліятэкарам Галінай АСПЕНКА.

АДРАДЖЭННЕ

СВАТЫНЯ БРЭСТА

У Свята-Мікалаеўскай царкве Брэста прайшлі ўрачыстасці з нагоды 90-годдзя з дня асвячэння храма.

Закладзены ў 1903 годзе на месцы выгарэлай драўлянай царквы, храм больш чым паўвека служыў людзям. Ён быў закрыты пры савецкім павальным атэізме і дваццаць гадоў прастаяў з шыльдай “Архіў”. У канцы 80-х пачалося яго адраджэнне. Перш чым вярнуцца да паствы, храм адзеўся ў будаўнічыя рыштывы. Сёння Свята-Мікалаеўскі храм — святыня і жамчужына Брэста.

ПАДЗЕІ ЛЮДЗІ ФАКТЫ

ЗДЫМАЕЦЦА КІНО

Добра вядомая мінчанам станцыя “Мінск-Усходні” ператварылася ў снежаньскія дні мінулага года ў здымачную пляцоўку “Беларусьфільма”. У студцы “Зала чакання” здымаюцца артысты Міхаіл Ульянаў і Вячаслаў Ціханаў, Ігар Касталеўскі і Мікалай Яромненка-старэйшы. Здымкі вядуцца па заказе Грамадскага расійскага тэлебачання. Здымае фільм вядомы маскоўскі рэжысёр Дзмітрый Астрахан, апэратар — Юрый Райскі па сцэнарыі пеярбургца Алега Данілава.

Стваральнікі спадзяюцца, што фільм захопіць тэлегледачоў не менш за мексіканскія серыялы. Здымкі працягнуцца на старадаўніх вулічках Мінска, у маляўнічых кутках Лошыцкага парку і ў асноўным — у студыйных павільёнах. Выхад фільма на тэлеэкраны плануецца ў сакавіку-красавіку.

НА ЗДЫМКУ: у перапынку паміж здымкамі акцёры Міхаіл УЛЬЯНАЎ і Мікалай ЯРОМЕНКА.

ПЛАТНАЯ ДАРОГА

На граніцы Беларусі і Расіі ўстаноўлены пункт збору платы за праезд па новай трасе Брэст—Мінск—граніца з Расіяй. За праезд на легкавым аўтамабілі плата — 2 долары, на грузавым — 20 долараў. Грошы бяруцца з усіх аўтамабілістаў, акрамя тых, чые машыны зарэгістраваны ў Рэспубліцы Беларусь.

НА ЗДЫМКУ: пункт збору платы.

ПЕРШАЯ СВАБОДНАЯ

АДКРЫЦЦЁ ЗОНЫ

У канцы снежня адбылося афіцыйнае адкрыццё першай на тэрыторыі Беларусі свабоднай эканамічнай зоны (СЭЗ) “Брэст”.

Як паведаміў першы намеснік міністра знешніх эканамічных сувязей Альберт Дабрамудраў, у рамках СЭЗ плануецца адпрацаваць механізм увядзення рыначных элементаў эканомікі, каб распаўсюдзіць атрыманы вопыт на ўсю рэспубліку. Асабліваю цікавасць, паводле яго слоў, выклікае магчымасць хутка ўкаранення ў СЭЗ новых прагрэсіўных тэхналогій і арганізацыя выпуску канкурэнтаздольнай экспартнай і імпартазамышчальнай прадукцыі.

З гэтай мэтай, адзначыў А. Дабрамудраў, для суб’ектаў гаспадарання, якія будуць дзейнічаць у СЭЗ, беларускім заканадаўствам прадугледжаны значныя падатковыя і мытныя льготы. Замежным інвестарам, у сваю чаргу, гарантуецца бесперашкоднае права на вываз за межы Беларусі прыбытку і капіталу, атрыманага ў выніку дзейнасці ў СЭЗ.

Паводле слоў першага намесніка міністра, “за межамі і аічынныя інвестары выказалі жаданне ўкласці ў развіццё СЭЗ “Брэст” каля 100 мільёнаў долараў ЗША”. Сярод найбольш значных праектаў — арганізацыя вытворчасці прадуктаў харчавання і посуду, выпуск медыцынскіх і бактэрыяльных прэпаратаў, дыетычнага і дзіцячага харчавання, абутку, спартыўнага адзення.

ПЕРАКАНАЎЧЫЯ ЛІЧЫ

КУПЛЯЕМ БОЛЬШ

Па даных Мінгандлю Беларусі, у лістападзе рэзка ўзрос аб’ём рознічнага тавараабароту. У параўнанні з мінулагоднім лістападам прададзена тавараў на 42 працэнт больш. Прычыму ў Гомельскай і Гродзенскай абласцях гэты паказчык дасягнуў 57 і 51 працэнта адпаведна. На што ж налягае пакупнік?

Калі ў мінулым годзе доля прадуктовых тавараў у агульнай структуры тавараабароту складала 67

ПАДЗЕІ ЛЮДЗІ ФАКТЫ

працэнтаў, то сёлета 64,3. Насельніцтва ўсё больш набывае складанабытавую тэхніку, бялізнавы трыкаж, натуральныя тканіны і інш. А вось рэалізацыя адзення, радыёпрыёмных прыбораў, сінтэтычных мыючых сродкаў і туалетнага мыла падае.

ПЕРШАЯ АТАМНАЯ

**ПЕРААДОЛЕЦЬ
ЧАРНОБЫЛЬСКИ СИНДРОМ**

Як вядома, планы па будаўніцтву ў Беларусі атамнай станцыі існавалі даўно. Яшчэ ў 1988 годзе ў раёне Рудзенска павінна была ўвайсці ў строй АТЭЦ, але ў многім з-за трагедыі ў Чарнобылі будоўля была замарожана. З нядаўніх часоў праграма развіцця атамнай энергетыкі ў Беларусі атрымала новыя імпульсы. Як адзначыў міністр паліва і энергетыкі Вялянцін Герасімаў, ужо абследавана 70 раёнаў рэспублікі з мэтай вызначэння месца пад узвядзенне АЭС. З іх, з пункту погляду бяспекі і патрабаванняў МАГАТЭ, выбраны толькі тры, што знаходзяцца ў Дубровенскім, Быхаўскім і Шклоўскім раёнах. У якім з іх пачнецца будаўніцтва першай атамнай станцыі, пакуль невядома. Але ўжо цяпер вядомы кошт падобнага праекта — амаль што 3,5—4 мільярды долараў. Па словах В. Герасімава, “грамадству чарнобыльскі синдром трэба пераадоўваць”. Міністр таксама адзначыў, што ў ажыццяўленні гэтага праекта ўрад разлічвае на падтрымку і крэдыты буйных банкаў і фірмаў.

ВЫГАДНЫЯ КАНТРАКТЫ

Кобрынская швейная фірма “Лона”, што выпускала раней верхняе адзенне, у пачатку 90-х гадоў аказалася без заказаў, а больш за тысяччу яе работніц — без працы. Але такое становішча працягвалася нядоўга. Дырэкцыя, камерцыйныя структуры прадпрыемства знайшлі заказчыкаў у суседніх еўрапейскіх краінах. Тут шыюць курткі і камбінезоны для падарожжа ў гарах, якія заказала Францыя. Італьянская і чэшская арміі шыюць у Кобрыне ваенную форму. На 1997 год падпісана яшчэ некалькі выгадных кантрактаў.

НА ЗДЫМКУ: швачка Наталля СКРОБАТ рыхтуе камбінезоны для заказчыкаў з Францыі.

НОВАБУДОЎЛІ

На праспекце Будаўнікоў у Віцебску адкрыўся Дом гандлю “Амега” (на здымку). На трох яго паверхах размясціліся электра- і радыётавары, цацкі, канцьярскія і спартыўныя тавары, аддзелы адзення, абутку, галантарэі, парфюмерыі. Адзін з паверхаў заняты харчовымі таварамі.

АМНІСТЫЯ

**УКРАЇНСКІЯ ВЯЗНІ
ПАЕХАЛІ ДАДОМУ**

20 снежня рашэннем спецыяльнай камісіі пяцёра грамадзян Украіны: А. Дрыгайла, В. Гоч, А. Бурлака, А. Міранюк, У. Салавей, якія былі асуджаны за ўдзел у “Чарнобыльскім шляху” 26 красавіка, датэрмінова вызвалены па закону аб амністыі. Яшчэ дваім — А. Шапціцкаму і С. Патапаву тэрмін зняволення быў зменшаны з 2 гадоў 3 месяцаў да 1 года 3 месяцаў. Украінскі консул у Мінску Міхаіл Маскаленка лічыць, што магчымае вызваленне і гэтых дваіх у канцы студзеня, калі яны адбудуць 1/3 свайго тэрміну, або ў горшым выпадку яны пакінуць сцены турмы 26 ліпеня 1997 года.

АКАДЭМІК ФЁДАР АЛЯШКЕВІЧ

ПЛЁННЫЯ СОКІ БАЦЬКАЎШЧЫНЫ

Аказваецца, кліпсы — не толькі аксесуар жаночага або мужчынскага (здараецца) туалета. Але Бог з імі, з цацкамі.

Я пра іншыя кліпсы, што даражэйшыя за касметычныя і якія давялося мне ўбачыць у руках урача даволі рэдкага лячэбнага профілю — нейрахірурга (па ўсёй Беларусі не налічыш і 80-ці такіх спецыялістаў).

Як вы ўжо здагадаліся, гэтыя заціскачкі з адмысловага металу для крывяносных сасудаў ды ва ўмелых, чутлых руках, што належаць галоўнаму нейрахірургу Міністэрства аховы здароўя прафесару Фёдору Аляшкевічу, спужаць здароўю. Але якія б умелыя ні былі твары рукі, яны выконваюць загады галавы. Бо хірург, і найперш нейрахірург, — гэта стратэг. Асабліва такі аўтарытэтны, як Аляшкевіч. У хітраспляценнях шэрага рэчыва, ананалі якога ён выпраўляе, загадак — як у джунглях няходжаных.

Нейрахірург, вядома, мае пра іх уяўленне. Аднак ніводнаму з нас не прыйдзе на розум сцвярджаць, што спасцігнуты ўсе таямніцы таго космасу, што завецца homo sapiens. Тым больш, што размова закранула далікатную і найскладанейшую сферу — мозг. Не пабаюся сказаць, што хірург часта ідзе ўспляную, прабіраючыся ў нетры параўнальна малараскрытай прыроды складанай біялагічнай матэрыі. Тут да канца сам

Бог не разбярэцца ў тым, што ён аднойчы стварыў.

...Фёдар Васільевіч, як нам падалося, быў не ў гуморы, хаця па ягоным твары не прабягала і ценю незадавальнення. Яно выявілася крыху пазней, калі яму прынеслі гісторыю хваробы жанчыны, якую ён аперыраваў пяць дзён таму.

За аперацыю ўзяўся сам, аддаючы даніну павягі адной з супрацоўніц клінікі: хворая даводзілася ёй маці. Абследаванне сведчыла, што выпадак не самы цяжкі. Дабраякасная пухліна ў левым паўшар'і галоўнага мозгу.

Не прайшло і двух дзён пасля аперацыі, а пачувала кабета сябе добра, гаварыла, слухала, пасміхалася.

...Званок парушыў хатнюю цішыню а адзінаццатай гадзіне вечара. Тэлефанаваў з бальніцы. Стан хворай рэзка пагоршыўся. Фёдар Васільевіч, не марудзячы, выехаў.

Новае абследаванне. Бяссонная ноч і раница прайшлі за аперацыйным сталом. Выявілася нейкая незразумелая неспадзяванасць. Пасляаперацыйная рана выглядала, як і мусіла выглядаць. Ніякіх асаблівых "сюрпрызаў". Кровазліццё паразіла другое паўшар'е. Паразіла там, дзе і меркаваць ніхто не мог. Другая аперацыя не памагла. Пацыентка памерла на хірургічным stole.

Фёдар Васільевіч з гэтай непрыемнай нагоды прызначыў клінічную канферэн-

цыю. Нешта нахшталь публічнага разбору здарэння з удзелам студэнтаў-практыкантаў. Я чуў, як ён па тэлефоне жорстка настаяў на прысутнасці студэнтаў у адказ на чыёсьці ўшчунанні абмеркаваць смерць пацыенткі келейна. Для яго самога сталася загадкай гэтая смерць. Але ён, відавочна, не прывык хавацца, нешта ўтойваць. Думаю, тут праявіўся ў ім выхавальнік моладзі, педагог, які бачыць у студэнтах не столькі яшчэ прафесійна неразумных вучняў, не вартых пакуль пасвячэння ў заветныя таямніцы, колькі малодшых калегаў, чью думку або проста рэакцыю неабходна таксама ўлічыць. І не ратавацца за крывадушнымі адгаворкамі, сутнасць якіх выказана дасціпнай формулай: лячэнне прайшло паспяхова, але хворы памёр.

Так, і ў ягонай клініцы пацыенты паміраюць, куды дзенешся. Летась, напрыклад, з двюх тысяч аперыраваных памерла 292. Многія з тых, чый жыццёвы шлях абарваўся тут, атрымалі чарапныя траўмы ў розных здарэннях: дарожна-транспартных, бытавых. Падлік, такім чынам, гаворыць, што смерць, як вынік хваробы, знаходзіць сваіх ахвяр у бальніцы толькі ў чатырох працэнтах выпадкаў.

Пэўна, нездарма, хаця і нечакана для сябе, доктар Аляшкевіч (ён і сапраўды доктар медыцынскіх навук) у мінулым годзе атрымаў факс з Кувейта. Прасілі вылецець і дапамагчы хвораму. Як лічылі там, безнадзейна хвораму, калі не возьмецца аперыраваць галоўны беларускі нейрахірург. І ён паляцеў на цэлы тыдзень. Рызыкнуў, бо і ў Кувейце разумеюць, што значыць глыбінная лакалізацыя анеўрызмы і што патрэбна нават больш за тыдзень на абследаванне, аперацыю, калі не позна, і на пасляаперацыйнае назіранне, нарэшце. Праўда, сам Фёдар Васільевіч і па сёння да канца не разумее, адкуль там вядомае яго імя, хаця і здагадваецца. Хутчэй за ўсё параіў хто-кольвечы з былых замежных студэнтаў, аспірантаў. Моладзь, асабліва з арабскіх краін, і дагэтуль імкнецца на вучобу ў Мінскі медінстытут, а там — у ардынатуру да загадкава кафедры нейрахірургіі і неўралогіі МДМІ Фёдара Аляшкевіча, чья клініка месціцца ў 9-й гарадской бальніцы.

Усе выдаткі на палёт і харчаванне ўзяў на сябе кувейцкі бок (роднае ведамства нават і капейкі не захацела плаціць, мала таго, залічыла тыдзень за кошт чарговага водпуску). І толькі адна праблема засталася: у прафесара не было ліцэнзіі,

якая патрабуецца ў такіх выпадках згодна з міжнароднымі правіпамі. Шэйх Кувейта рассек вузел проста — даў найвысэйшы дазвол на аперацыю. Яна прайшла паспяхова. Між тым, мала хто ў свеце падобныя аперацыі робіць. Хіба што канадскі прафесар Дрэйк і яшчэ колькі нейрахірургаў — на пальцах пералічыш.

Гэтая аперацыя, як і ўсе іншыя, увойдзе ў лік тых 100—150, што складаюць гадавы рахунак галоўнага нейрахірурга краіны. Рэдкія дні выпадаюць без іх, затое бываюць такія суткі, што даводзіцца аперыраваць па тры-чатыры пацыенты.

А ўжо што тычыцца бесклапотных дзён, дык іх не бывае. То ён ездзіць па Беларусі, дапамагае, кансультуе, цікавіцца працай і патрэбамі медыкаў перыферыі. То сустракаецца з замежнымі калегамі на прадмет атрымання лекаў, апаратуры, іншага абсталявання і інструментарыя, якіх катастрафічна не хапае. Праўда, клініку самога прафесара, дзякуючы ягоным клопатам, удалося ўсё ж аснасціць няблага.

— Кашмар і сорам, — адзначае Фёдар Васільевіч. — Сваіх хворых вымушаны самі купляць педзь не ўсё, аж да аднаразовых шпрыцаў, падкормліваць сваіх. Дайшло да таго, што не зробіш рэнтгенаграфіі: няма рэнтгенаўскай плёнкі. А як без здымка вызначыць месца анеўрызмы, гематомы? Такія вось нясцерпная рэальнасць. Ды горш за ўсё, — працягвае вучоны, — што медыкі не імкнуцца ў вучоныя. І вінаватыя іх у абьякавасці да навукі і язык не варухнецца: інтэлектуальная праца абсцэнзілася, за яе плаціць грашы. Тым не менш хачу адкрыць лабараторыю па трансплантацыі эмбрыянальнай тканкі мозгу. Праект — на зацвярджэнні ва ўрадавых структурах.

...Навагрудчына. Зямля, што дала Беларусі і свету шмат славных імёнаў. Менавіта тут, у вёсцы Балотца, у сялянскай сям'і, наканавана было 60 гадоў таму нарадзіцца хлопчыку, які і не думаў-не гадаў, што стане калісьці свяцілам Беларускай медычнай навукі і практыкі, правадзейным членам нацыянальнай Акадэміі навук. Што напіша шэраг прац па нейрахірургіі. Адно, падручнік, у сааўтарстве з сынам Аляксандрам, які пайшоў па дарожцы бацькі. І хіба толькі родны сын?.. Плённыя сокі зямлі Беларускай пакідаюць праз сваіх гадаванцаў добры след далёка за яе межамі...

Раальд ЛЕВІН.

ПРЫЕМНЫ ГАРАДОК

(Заканчэнне.
Пачатак на 1-й стар.)

Прыемны гарадок — Шчучын. Невялікі, кампактны, утульны. Паглядзіце на здымкі — і, спадзяюся, ён вам спадабаецца.

А для мяне Шчучын — амаль радзіма. Да майго Скідзеля адсюль трыццаць кіламетраў. Роўная шырокая шаша. Навокал — якія лясы! Задумлівыя, мудрыя. Пабыць у іх — радасць, асалода.

І няхай Віктар Ставер ды я наведалі чарговы раз гэты сімпатычны горад у пахмурны, дажджліва-снежны дзень — ён зноў пакінуў добрае ўражанне.

Гісторыя горада багатая. З XVI стагоддзя мястэчкам валодалі магнаты Радзівілы, пазней, як пазначана ў Беларускай энцыклапедыі, Сцыпіёны, Друція-Любецкія. Магнаты мяняліся, а народ жыў і жыве. Мы

ў гэтым пераканаліся на ўласныя вочы.

Прыемна, што ў Шчучыне берагуць гісторыю, помняць сваіх славных землякоў. У горадзе пастаўлены помнік пісьменніцы Цётцы. Яна — адна з самых вялікіх прыхільніц Беларускага адраджэння, нашай мовы, культуры, гісторыі. Спадчына яе пісьменніцкая да сёння хвалюе шчырых беларусаў.

Цяпер Шчучын — звычайны беларускі горад. Не вялікі і не малы. Жыццё ў ім таксама звычайнае. Народ пакуль не скардзіцца. Ва ўсякім разе, цэны намнога ніжэйшыя, чым у Мінску ці Гродне.

А калі шчыра — то што тут скажаш: добрая ціхая правінцыя. Пакуль дрэмле ў лёгкім паўсне. І дзяўчаты тут сімпатычныя, і мужчыны не дужа нахабныя, і ў магазінах можна купіць усё.

Мікола ДЗЕЛЯНКОЎСкі.

Фота Віктара СТАВЕРА.

(Заканчэнне.

Пачатак на 1-й стар.)

Батюшка! У вас остася сын, прадостерегіце яго моім несчастливым примером, бедственная жизнь моя усладится мыслю, что я своим трупом загородил пропасть, ужасную для неопытных».

Дакумент гэты па сутнасці сваёй поўны сапраўднага драматызму. Але калі чытаеш яго, цяжка вызваліцца ад уражання, што пісьмо напісана персанажам рамантычнай аповесці.

Аляксандр Якубовіч сапраўды існаваў у дзюх іпастасях — храбрага да адчайнасці кавалерыйскага афіцэра, які талкова выконваў небяспечныя даручэнні генерала Ярмолава на Каўказе, і рамантычнага персанажа з адпаведнай фразеалогіяй і завышанымі рэакцыямі. Менавіта Якубовіч са сваімі выдатнымі якасцямі адыграў важную ролю напярэдадні 14 снежня 1825 года і ў дзень паўстання дэкабрыстаў.

У гэтых падзеях актыўна ўдзельнічала цэлая група людзей, у якіх былі асабістыя рахункі з імператарам Аляксандрам, што ў значнай ступені з'яўлялася падставай для іх рэвалюцыйнай актыўнасці. Якубовіч быў адным з іх.

У 1818 годзе яго выключылі з лейб-гвардыі Гродзенскага Уланскага палка і адправілі на Каўказ, як ён сцвярджаў, за секунданцтва ў дуэлі Завадкоўскага-Шарамецева, што скончылася смерцю Шарамецева. Паколькі Завадскі, які паходзіў з уплывовай сям'і польскай знаці, увогуле не быў пакараны і адправіўся ў падарожжа ў Францыю, то Якубовіч заяўляў, што з ім абышліся несправядліва. Загад аб пераводзе Якубовіча з гвардыі быў падпісаны царом. (На самай справе загад аб яго пераводзе падпісаны быў да дуэлі. Прычынай паслужылі занадта бурныя паводзіны Уланскага карнета).

Капітан Якубовіч свядома ствараў вакол сябе атмасферу рамантычнай выбранасці і асуджанасці. Несправядліва апаля, што спыніла кар'еру, адчайныя ваенныя падзвігі ў каўказскай вайне, цяжкае раненне ў галаву, высокі рост, выразны твар, зычны голас — да ўсяго гэтага Якубовіч ахвотна дадаваў палітычную апазіцыянасць.

Ён не быў рэвалюцыянерам. Ён быў франдзёрам. Але па ўзнікшых абставінах прымыкаў да перыферыі тайных таварыстваў. Аднак у пэўных сітуацыях рамантычнае пазёрства і вольнае ўяўленне заводзіла яго вельмі далёка. Загубленую кар'еру капітан Гродзенскага, а затым Ніжагародскага палка кампенсавалі незвычайнасцю асобы і лёсу.

Вясной 1825 года Якубовіч атрымаў водпуск для лячэння цяжкага ранення.

Аляксандр Бястужаў паказваў на следстве: «При поездке моей в конце апреля в Москву, для провожания е. в. принца Оранского, я встретился там с прежним моим приятелем Якубовичем. Он по всему замечательное лицо — и мы сошлись в приятельство... Либеральничали вместе, но друг другу совсем ещё не открылись».

Бястужаў ці то забыўся, ці то не хацеў занадта многа гаварыць на следстве аб маскоўскай сустрэчы. Сам Якубовіч гаварыў пра яе інакш: «Когда в разговорах с Бестужевым я выставил несправедливость правительства в отношении ко мне, объяснил ему состояние солдата, хлебопашца и дворянина, тогда он сказал о существовании общес-

тва, цель которого добродетелями, благородством и службой отечеству ввести новые благодетельные перемены и не допустить до решительного переворота государство, которое по всем признакам близится к сей эпохе, я восхитился этой мыслю, сказал: «Я ваш!»

З гэтага вынікае, што Якубовіч быў чалавек з ідэямі, які лічыў, што ў Расіі дрэнныя ўсе саслоўі, уключаючы і дваранства, і што ўмераны варыянт праграмы прымаўся думачымі афіцэрамі безадмоўна.

Неўзабаве Якубовіч прыехаў у Пецярбург.

А сітуацыя ў пецярбургскім тайным таварыстве з 1821 года істотна змянілася.

Летам 1825 года ў Пецярбургу сустрэліся кіраўнік Паўночнага

таварыства задумацца над магчымасцю раптоўнага ўзнікнення крызіснай сітуацыі, якая абавязала б іх дзейнічаць. Містыфікацыя Якубовіча, што ўзрушыла не толькі дэкабрысцкую Поўнач, але і Поўдзень, куды вестку аб намеры новага Брута прывёз па даручэнні Рылеева палкоўнік Брыген, прымусіла змоўшчыкаў цяжка падлічыць свае сілы і падумаць аб канкрэтнай тактыцы ў канкрэтных умовах. Кантакты лідэраў таварыства з Якубовічам можна лічыць першай буйной падзеяй на гэтай апошняй прамай — у апошнім паўгоддзі перад паўстаннем.

Больш таго, сама прысутнасць Якубовіча ў сталіцы прывяла жыхароў Поўначы да думкі аб рэальнасці хуткага ўзброенага выступлення ў Пецярбургу.

Відавочна, Міхаіл Бястужаў, які выстройваў фасы карэ, звернуўся да Нявы і Сената, проста не бачыў Якубовіча на плошчы.

Пазней Якубовіч вырашыў пачаць перагаворы з Мікалаем. Ён зрабіў гэта без ведама і насуперак намерам лідэраў тайнага таварыства, таму што апошні варыянт плана Трубяцкога-Рылеева прадугледжваў перагаворы хіба што з ужо арыштаваным Мікалаем.

Для Мікалая мяцежнік, які раскаўся, быў у той момант сапраўднай знаходкай. Пасля ранення Міпарадавіча імператару і самому зусім не хацелася пачынаць размовы з паўстанцамі і псылаць блізкіх да сябе людзей таксама. Натуральна было б яму прапанаваць Якубовічу ролю пасрэдніка. Калі Якубовіч на гэта

давіча. Натуральна, знаходзячыся ўвесь час побач з плошчай, ён не мог не ведаць аб тым, што здарылася. Але да пары ён быў захоплены сваёй роллю пасрэдніка паміж урадам і мяцежнікамі. Калі ж гульня абарвалася так крыўдна для яго, то ён успомніў пра свайго сябра апошніх дзён.

Уласна, пераконваючы Мікалая ў непахіснай вернасці паўстанцаў Канстанціну, Якубовіч аб'ектыўна працаваў на Міпарадавіча. Куля Кахоўскага разбурыла і гэты варыянт.

Паглядзеўшы на паміраючага Міпарадавіча, Якубовіч, «весь красны і заплаканный, вполголоса начал проклинать "разбойников", совершивших это неслыханное подлое злодеяние...»

Калі і раней паўліберал Міпарадавіч, дзеяч без пэўнай палітычнай праграмы, але храбрэц і рыцар, быў Якубовічу больш зразумелы і блізкі за Рылеева, Абаленскага, Трубяцкога, што засяродзіліся на сваёй ідэі, то цяпер — пасля разрыву з імі — ён, вядома ж, шчыра смуткаваў па паміраючым.

Якубовіч разумеў, у якім двухсэнсоўным выглядзе паўстане ён перад сучаснікамі і нашчадкамі, і на хаду ствараў рамантычную легенду.

Вядома, ён ні минуты не думаў, што Рылеў ці Пушчын будучы спрабаваць забіць яго. Якубовіч паказаў на першым допыце: «Возвратясь домой и опасаясь бунтовщиков, зарядил оружие и не велел никому людям пускать к себе». Усе свае рамантычныя гульні Якубовіч гуляў усур'ёз... Тры тысячы салдат стаялі на плошчы.

Дванаццаць тысяч — вакол плошчы.

Але паўстанцы паводзілі сябе больш лагічна. У чаканні цемнаты, далучэння да іх часткі войск яны вырашылі выбраць новага начальніка ўзамен тых, хто не прыйшоў. Яны больш не спадзяваліся ні на Трубяцкога, ні на Булатава, ні на Якубовіча.

А пятай гадзіне вечара карцеч збіла баявыя парадкі паўстанцаў. Салдаты і матросы беглі па набярэжнай, па Галернай, скакалі на лёд. Ад Коннагвардзейскага манежа двойчы ўдарыла батарэя.

Дэкабрысты спрабавалі аказаць супраўленне. Мікалай і Аляксандр Бястужавы сабралі некалькі дзесяткаў гвардзейскіх матросаў у пачатку Галернай, каб адкінуць кавалерыю, калі яна будзе атакаваць тых, хто бяжыць. Але гарматы білі перакінуты да цэнтра плошчы. Па словах Мікалая Бястужава, «картэчи догоняли лучше, нежели лошади, и составленный нами взвод рассеялся».

Ядры разбілі лёд, салдаты сталі тануць, і капона рассыпалася. Паўстанцы кінуліся да супрацьлеглага берага, куды ўжо імчалася па Ісакіўскаму мосту кавалерыя...

Паўстанне было разгромлена. Гарматы сталі рашаючым і неабвержным аргументам у палітычнай спрэчцы пра будучыню Расіі. Вельмі хутка — 3 студзеня 1826 года ў зімовым украінскім стэпе, пад вёскай Кавалёўка, батарэя, што біла карцечу, спыніла і рассеяла мяцежны Чарнігаўскі полк. Адзіны паўстанцкі полк з тых сямідзесятых тысяч штыкоў і шабел, на якія разлічвалі правадыры Паўднёвага таварыства.

Гераічная спроба дваранскага авангарду выраць лёс краіны з рук самадзяржаў скончылася катастрофай.

Ігар КУЗНЯЦОЎ.

РАМАНТЫЧНЫЯ ГУЛЬНІ КАПІТАНА ЯКУБОВІЧА

тайнага таварыства рамантычны пазт Рылеў і рамантычны герой капітан Якубовіч.

Якубовіч прыехаў у Пецярбург забіваць імператара Аляксандра. З-за вузкасці пецярбургскага кола яўных апазіцыянераў Рылеў і Якубовіч павінны былі сустрэцца — і сустрэліся. Рамантык-тэарэтык і рамантык-практык павінны былі спадабацца адзін аднаму — і спадабаліся. Але калі размова зайшла пра рэальныя палітычныя дзеланні — яны рашуча разышліся ў тактыцы.

Перад Рылевым стаў рамантычны герой-адзіночка, байранаўскі персанаж, які не прымае палітычную мітусню, але гатовы ахвяраваць сабой дзеля высокай ідэі. А натоўп можна карыстацца вынікам яго падзвігу, калі хоча. Усё гэта ўразіла лідэра тайнага таварыства.

Тут трэба яшчэ згадаць, што Якубовіч быў бліскучым прамоўцам. Дэкабрыст Аляксандр Мураўёў — у 1825 годзе юны карнет Кавалергардскага палка — пісаў ва ўспамінах: «Старший брат, Никита Муравьев, не позволял мне знакомиться с капитаном Якубовичем, боясь, чтоб он своим пленительным красноречием меня ещё больше не воспламенил...»

Між тым Якубовіч зусім не збіраўся імператара забіваць. Злавесны антураж царзавойчы неабходны быў яму як элемент асаблівай атмасферы, што акружала яго.

Капітан Ніжагародскага палка, які насіў на сэрцы паўстухненны загад аб пераводзе яго з гвардыі, наладжваў прадстаўленні перад Рылевым і Аляксандрам Бястужавым і ў той жа час узмоцнена хадзіў аб сваім вяртанні ў лейб-гвардыю Уланскі полк.

Але зноў-такі не варта думаць, што Якубовіч проста фразёр і хаалько. Пабудаваным ім рамантычным свет быў для яго такі блізкі і натуральны, што ён гатоў быў рызыкаваць галавою, каб не дапусціць распаду гэтага свету.

На адным з допытаў у пісьмовым паказанні Якубовіч прапаноўваў расстраляць яго для прыкладу. І ён не мог быць упэўнены, што яго ахвяра не будзе прынята. Мікалаем і па ваенных законах мог яго расстраляць. Там, дзе патрэбна была яго асабістая храбрасць, Якубовіч ніколі не пасваў.

Рамантычная містыфікацыя каўказскага героя мела разам з тым вельмі сур'ёзныя станоўчыя вынікі: яна прымусіла лідэраў

Член тайнага таварыства палкоўнік Брыген сказаў на следстве: «Я уверен, что ежели бы не было Якубовича, то несчастное происшествие 14 декабря не случилось бы...» Гэта, вядома, перабольшанне, але сэнс у ім ёсць...

КАПІТАН ЯКУБОВІЧ У ДЗЕНЬ 14 СНЕЖНЯ

Прышоўшы з Маскоўскім палком на плошчу, Якубовіч прабыў там вельмі нядоўга. Рылеў і Пушчын, якія спышаліся ў адзінаццаць гадзін да Сената, сустрэлі Якубовіча ля Сінга моста на Адміралцейскай плошчы, а ён да таго паспеў пабыць на сенацкай гаўптвахце і пагаварыць з вартавым афіцэрам. Сам ён паказаў, што ўцёк ад маскоўцаў, як толькі карэ было выстраена і зараджаны ружжы.

Тое, што Якубовіч рабіў далей, да канца зразумець цяжка. Але можна паспрабаваць прааналізаваць матывы яго ўчынкаў.

Якубовіч у сваіх дзеяннях 14 снежня зыходзіў са стратэгічнай задумы Баценкава. Баценкаў быў прынцыповым праўнікам захопу палаца — Якубовіч сарваў гэтую аперацыю. Баценкаў быў прынцыповым прыхільнікам збору войскаў — пажадана за горадам — і мірных паспрабаваць прааналізаваць матывы яго ўчынкаў.

Якубовіч у сваіх дзеяннях 14 снежня зыходзіў са стратэгічнай задумы Баценкава. Баценкаў быў прынцыповым праўнікам захопу палаца — Якубовіч сарваў гэтую аперацыю. Баценкаў быў прынцыповым прыхільнікам збору войскаў — пажадана за горадам — і мірных паспрабаваць прааналізаваць матывы яго ўчынкаў.

Што зрабіў Якубовіч у тыя дзеньныя хвіліны, калі быў ён на плошчы з маскоўцамі — пасля іх прыходу?

Аляксандр Бястужаў: «Он встретил Московский полк у Красного моста, потом был на площади и, сказав мне, что у него голова болит, исчез. Мы изумились, когда он явился парламентарем». І ўсё. Для Аляксандра Бястужава Якубовіч знік з плошчы з прычыны галаўнога болю.

Міхаіл Бястужаў: «Якубович встретил бунтующих в Гороховой улице, кричал "ура!" Константину, взявши шляпу на саблю, когда же отстал от них и возвращался пешком, не знает».

разлічваў, то ён разлічыў дакладна.

Якубовіч не асмеліўся прад'явіць Мікалаю канкрэтныя патрабаванні. Ён павіраваў. Ён пастараўся запалохаць маладога цара, паведаміўшы, што «Московский полк почти весь участвует в бунте», што было перабольшаннем. Ён хацеў зразумець, ці схільны Мікалаем да перагавораў, да ўступак ці не.

Мікалаем загадаў Якубовічу прапанаваць мяцежнікам вярнуцца ў казарму ў абмен на амністыю. Якубовіч накіраваўся да карэ, размахваючы белаю хусцінкай, яго сустрэлі крыкам «ура!». І ён сказаў сваім таварышам, што імператар іх баіцца, і параіў трымацца моцна.

Потым ён вярнуўся да Мікалая і паведаміў яму, што мяцежнікі «решительно отказываются признавать императором кого-либо, кроме великого князя Константина». Відавочна, мэтай гэтай «чаўночнай дыпламатыі» было падрыхтаваць момант для прапановы нейкага кампрамісу.

Мікалаем на гэты раз прапанаваў Якубовічу растлумачыць мяцежнікам пазіцыю Канстанціна. Але Якубовіч разумеў, што заходзіць занадта далёка ў разыгрыванні сваіх нядаўніх саратнікаў не варта, і адмовіўся выканаць гэтае даручэнне. Замест яго пайшоў флігель-ад'ютант Дурнаво і ледзь не быў заколаты маскоўцамі. Тады Якубовіч зноў адправіўся ў карэ.

Усё гэта адбывалася прыблізна ад дванаццаці дваццаці да дванаццаці пяцідзесяці. Паколькі ад «стаўкі» Мікалаем да маскоўцаў была сотня метраў, то паходы туды і назад займалі мінуты.

Дыпламатычная дзейнасць Якубовіча скончылася вельмі драматычна. Хутчэй за ўсё, у карэ разгадалі сэнс яго гульні.

Што адбылося ў карэ — невядома. Але ясна, што паўстанцы зусім няспільны былі ў той перыяд слухаць прапановы аб капітуляцыі і дараванні — Міпарадавіч быў цяжка паранены, а Дурнаво і Якубовіч ледзь не заколаты.

Хаджэнні Якубовіча спыніліся з прыходам лейб-гвардыі Сутгофа. Выпадковае гэта супадзенне ці ж змянілася сітуацыя ў карэ, настрой паўстанцаў — можна толькі меркаваць.

Але безумоўна другое: з гэтага моманту Якубовіч лічыў учарашніх сваіх саратнікаў — ворагамі.

Якубовіча не было на плошчы, калі Кахоўскі страляў у Міпара-

ЦІХАЯ НОЧ, СВЯТАЯ НОЧ

Католікі Беларусі 25 снежня святкавалі Дзень Божага Нараджэння. Шматмоўна, светла і радасна было ў касцёлах, добрачылінасць і згода панавалі ў дамах. Нішто не перашкаджала людзям веруючым па традыцыі продкаў выконваць святочныя абрады.

НА ЗДЫМКАХ: набажэнства ў Дзень Нараджэння Хрыста ў касцёле Св. Сымона і Алены (Чырвоным касцёле) у Мінску.

Фотарэпартаж Віктара СТАВЕРА.

ПІЦЕРСКІЯ НАВІНЫ

АДКРЫЦЦЁ... ПРЫ АДКРЫЦЦІ

(НАТАТКІ З ВЫСТАВЫ «БЕЛАРУСЫ ў САНКТ-ПЕЦЯРБУРГУ»)

16 лістапада г. г. Беларускае грамадска-культурнае таварыства ў Санкт-Пецярбургу і Дзяржаўная культурна-асветніцкая ўстанова "Новы дом культуры" (Ісакіеўская плошча, зав. Антоненкі, 2) запрасілі сваіх сяброў і жыхароў горада на адкрыццё выставы "Беларусы ў Санкт-Пецярбургу".

У выставе прымалі ўдзел не толькі тыя мастакі, якіх ужо ведаюць на Бацькаўшчыне (Я. Чарнякевіч, В. Сівуха, Ю. Казак), не толькі тыя, што зрабіліся сябрамі суполкі крыху пазней (В. Драздоў, пра якога распавядаў у свой час "Голас Радзімы", А. Аўсянікаў), але і спадарожніцы мастакоў па жыцці — жонкі некаторых з іх, але гэткая "сямейнасць" аніж не псавала агульнага ўражання ад выставы. Наадварот, выклікала пэўную цікавасць, спрыяючы больш цеснаму згуртаванню сяброў суполкі, бо, з аднаго боку, дапаўняла ўяўленне пра асобы мастакоў, ужо вядомых супольнікам, а з другога — пашырала кола прыхільнікаў беларускасці: нягледзячы на тое, што мастакі — паходжання рускага, яны тым не менш так хораша "ўпісаліся" ў беларускае асяроддзе, што ніякай "чужароднасці" не адчувалася.

Янка Чарнякевіч паказаў 9 сваіх работ (свабодны роспіс і жывапіс), і вельмі шкада, што на гэту выставу не трапілі тыя работы, што экспанаваліся на папярэдні яго выставе ў сценах Расійскай нацыянальнай бібліятэкі, якая святкавала 201 год свайго існавання сёлета (лепшыя з твораў былі набыты прыватнымі асобамі). Шкада таму, што Янка Чарнякевіч выказаў сябе ў тых работах сталым і цікавым мастаком, але абставіны сённяшняга жыцця часам прымушаюць твораў ісці на "ахвяры" — прадаваць свае працы ў рукі тых, хто мае грошы, а дзяржаўныя музеі — з процілеглае прычыны — не могуць набыць у мастакоў тое, што іх цікавіць.

Вера Прохарава на гэты раз абмежавалася нацюрмортамі (пераважна з кветкамі), напісанымі ў рэалістычнай манеры, але свежа і разам з тым мякка, падкрэслваючы гэтай якасцю тонкасць жаночай душы, прывабнасць яе ўнутранага свету.

Вітаўт Драздоў парадаваў пошукамі новага стылю: ад грувацкай стылізацыі пад даўніну ("Касцёл", "Палыч") перайшоў да сучаснай жывапіснай мовы. Асабліва ўражае ягоны "Шэры канал", дзе мастак выдатна перадаў дух горада, у якім жыве.

Люба Сівуха (дарчы, гэта яе дэбют на такіх выставах) здзівіла сяброў суполкі надзвычай цікавымі калажамі са скуры. Невялічкія па памерах, яны вабіць дакладнасцю колеру, тонкім густам і майстэрствам выканання, выклікаючы пачуццё замілаванасці да вёскі, да прыроды. Кожную з гэтых работ хочацца зняць са сцяны і панесці да хаты. І хаця, з аднаго боку, гэта кашчунства, то з другога — найлепшы доказ таго, чаго яны вартыя.

Таоры Анатоля і Любы Аўсянікавых значна больш традыцыйныя, але і яны выклікаюць у гледача эмоцыі, адпаведныя настрою кожнай з карцін.

Казаку Пецярбургскаму (Юрыю Казак) не адмовіш у шчодрасці, з якой ён "распісвае" фарбы на сваіх палотнах, не адмовіш нават ні ў думцы, ні ў пачуцці, якія ён "уціскае" ў свае работы, але здаецца, што ён пайшоў тым шляхам, які не абцяжвае яму лаўраў: манера пісьма — звышразняволенасць і нібыта безліч эмоцый — падаецца не толькі штучнай на фоне сённяшніх мастакоўскіх пошукаў, але і крыху састарэлай.

Пра Віктара Сівуху, напэўна, трэба было б пісаць асобна, бо якраз ягоныя працы і з'явіліся адкрыццём на гэтай выставе. Хаця многія з работ выстаўляліся і раней, але ў такой колькасці і ў такой якасці — упершыню. Праўда, памяшканне не зусім адпавядала таму, як бы хацелася бачыць работы мастака, бо яны, перш за ўсё, патрабуюць прасторы — прасторы вакол сябе — тады яны глядзяцца лепей (калі адна работа не "перашкаджае" другой) — столькі эмоцый спрашавана ў кожнай з іх. Калі ж "уціснуць" іх у тую плошчу, якая была выдзелена, напрыклад, на гэтай выставе, то яны пачынаюць выпраменьваць "незадаволенасць" — ад такога блізкага суседства, — бо кожны колер, кожны кавалачак тканіны, з якіх зроблены калаж, патрабуюць свайго прасторы дзеля таго, каб глядач здолеў адчуць, што нясе яму гэты колер — радасць, надзею, змрок, — каб ён не "паблытаў" гэту інфармацыю з той, якая ідзе ад суседняга палатна.

Увогуле, пра работы Віктара Сівухі немагчыма гаварыць звычайнымі словамі — настолькі ён палітыка ў падсвядомасць, што патрабуюцца, напэўна, іншыя сродкі і іншая мова, каб той, хто не бачыў яго твораў, атрымаў хаця б прыблізнае ўяўленне пра тое, што распавядае нам мастак. Але самае лепшае — убачыць самому і падзівіцца, як падсвядомае, цымянае і незразумелае набывае рэальныя формы — формы палотнаў, — і рэальныя людзі — гледачы — не могуць застацца абыякавымі, нават выпадкова апынуўшыся каля гэтых работ: інтэнсіўнасць колеру такая моцная, што спыняе позірк і прымушае нас зірнуць яшчэ раз і ўжо больш уважліва. І тады адкрываецца яшчэ адно: глыбіня пранікнення ў душу чалавечую, у яе таямніцы, у яе неспазнанняў куточки, але гэта не "дастаеўшчына" — не блытаніна сьвятомага і падсвядомага на фоне безвыходнасці, як некаторым здаецца, — гэта новы крок у спазнанне таямніц душы.

У ягоных калажах (па сутнасці — своеасаблівых жывапісных палотнах), асабліва ў працах апошняга перыяду, неадменна прысутнічае Свята. І гэта Свята — нібыта падказка гледачу, як выбрацца з

цяністаў Цемры, у якой можа апынуцца кожны з нас.

Віктару Сівуху гэты шлях вядомы не з тэорыі. Воляю абставін трапіўшы на ўскраек Прорвы (мастак даваўся перанесці вельмі складаную хірургічную аперацыю на пазваночніку) і адчуўшы на сабе ўладу і моц гэтай Прорвы, Віктар Сівуха, дзякуючы высокай кваліфікацыі піцёрскіх ваенных урачоў і немалым асабістым намаганням, выйшаў пераможцам у сустрэчы з не надта ласкавымі да нас сіламі прыроды. І таму ён мае маральнае права гаварыць пра існаванне гэтых сіл, якія на першы погляд здаюцца неадольнымі.

І калі папярэднія яго работы былі напоўнены неспакоем, разгубленасцю, нават страхам перад гэтымі сіламі, то цяпер, асэнсаваўшы перажытае, мастак стварыў працы, у якіх не баіцца гаварыць пра існаванне гэтых сіл — нават у самім чалавеку! — але ставіцца да іх па-іншаму: ён ужо ведае, што не яны правяць баль, а тое, што робіць нас людзьмі — чалавечнасць, спагада, любоў...

І праз гэта апошнія яго работы — больш спакійныя (хаця казаць пра спакой адносна ягоных прац — нонсенс!), больш мяккія, больш стрыманыя, нават у сэнсе каларыту. Але колькі сілы і пераканання ў ягоных творах!

Мастак вядзе гледача за сабой, добра ведаючы, куды вядзе, але не кідае яго на раздарожжы — ідзі, куды хочаш! — а сьведома і тактоўна даводзіць да той мяжы, адкуль чалавек здольны пайсці ўжо і самастойна. І гэты давер да гледача і ледзь прыкметнае, амаль незаўважнае развітанне з ім — а гледачу ўсё здаецца, што мастак яшчэ побач, — і напэўна нашы сэрцы той свабодай, якой, мажліва, здольнае напоўніць толькі мастацтва.

Менавіта вось гэта, вышэйгаданая якасць найлепшым чынам сведчыць, што ў беларускае мастацтва прыйшоў майстар, варты нашай агульнай увагі. І, напэўна, наспеў час пазнаёміць з ім і беларускага гледача. Хто гэта зробіць — ці Міністэрства культуры Беларусі, ці Дзяржаўны мастацкі музей — не так істотна. Істотней — іхняя згода наладзіць выставу Віктара Сівухі на Бацькаўшчыне — мо па лініі культурнага супольніцтва Расіі і Беларусі.

Са свайго боку, беларускае таварыства ў Санкт-Пецярбургу зробіць усё магчымае для ажыццяўлення гэтай задумкі і паможэ мастаку ў арганізацыі выставы на Беларусі.

Анатоля КІРВЕЛЬ, член Саюза беларускіх пісьменнікаў. Санкт-Пецярбург.

Калі надыйдзе час спачыну,
Адна ёсць просьба у зямлі:
Накрыў мяне крылом арліным,
Крыло галубкі пасцялі.

Пятрусь БРОЎКА.

З ранняй ранняй да позняе ночы праз кожныя некалькі хвілін у тралейбусах і аўтобусах гучыць адно імя: Пятрусь Броўка. Вуліца яго імя з шырокай магістралі Францішка Скарыны павольнай ручанай узнімаецца на ўсход. Абодва палачаніны праз вякі сышліся на адным скрыжаванні.

Праз квартал, у цяхай Акадэмічнай вуліцы, на шэрым пяціпавярховым доме, — шчыльда: "Выдавецтва Беларускай энцыклапедыі імя Петруся Броўкі". На скрыжаванні Ленінскай і вуліцы Карла Маркса, на будынку, абліцаваным мемарыяльнымі дошкамі, — музей Петруся Броўкі, вуліцы ў

мяншальна і ласкава — Валодзя, Тодзік, Валька, Нонік (так звалі Глебку). Успаміналі анекдатычныя факты, прыдумлялі эпіграмы і пасыпалі на пацешных паштоўках.

Вечарамі Пятрусь з Янкам хадзілі ў завулак за царквою да маладой абаяльнай настаўніцы Ніны Войтка. Яе набожную маці часта адведваў адукаваны, дасведчаны і тактоўны святар Аляксей Стаўровіч. Ён ведаў не толькі "Свяшчэннае лісанне", але і твораў класікаў марксізму. Часам айцец Аляксей гуляў з паэтам у "дурня" і ў "ачко". Потым Броўка захапляўся папоўскаю эрудыцыяй, палемічным талентам і дасціпнасцю, часам жартавалі: Ён дасць яшчэ па два дурні па "Анты-Дзюрынг", і падамося ў манакі".

Неяк Янка з Петрусём угаварылі паказаць ім свае вершы. Мне і хацелася было боязна знаць і крытыкі сапраўдных паэтаў. Тады самаю папулярнаю і патрэб-

тоўсты з пазакручанымі ражкамі старонак фаліант ляжаў на кожным стале. З пісьмовымі пытаннямі ішлі да яго, ён ветліва глумачыў кожнае слова.

Туляўся я ў розных закутках на Камароўцы, а вечарамі хадзіў у Дом пісьменніка. Многіх ведаў, некаторыя ведалі і мяне. З трыбуны гучалі новыя вершы і пазмы, іх абмяркоўвалі, крытыкавалі, спрачаліся, аж ляцела пер'е. Прысуд выносілі Бэндз і Курчар, часам іх катэгарычнасць змякчаў Якаў Бранштэйн. Астатнія панура маўчалі. Бэндз хадзіў ва ўсім вайсковым, з пісталетам на шырокай папрузе і гаварыў толькі па-руску. Так ён да канца дзён не загаварыў на мове, літаратуру на якой вынішчаў і калечыў.

На ўсіх вечарах з нязменным поспехам выступалі Пятрусь Броўка. Ён чытаў звонка, натхнёна, з сапраўдным артыстызмам. Яго "Зямля", "Праз горы і стэп" нечаканай рытмікай, густой вобразнасцю, эмацыянальным напружаннем хвалявалі аўдыторыю. Сябраваў ён пераважна з равеснікамі, асабліва (і на ўсё жыццё) з Глебкам, Хведаровічам, Кляшторным, Хадыкам, Скрыганом — зусім рознымі па творчай манеры, стылістыцы, накірунку творчасці. У пазме "Прамова фактамі" Броўка з добраю таркаю прайшоў па творах Міколы Хведаровіча, але гэта не замінала быць сябрамі, Мікола пасьміхаўся: "Гэта ж Пятрусь робіць мне рэкламу". За праўду, сказаную ў вочы, не радаваўся, але і не надта крыўдаваў.

Пятрусь быў па-маладому шчыры, вясёлы і кампанейскі, не абмінаў, па сённяшніх мерках, бядняцкія застоллі на разасланай газеце або ў цёмнай баковачцы пісьменніцкай сталюкі. Праз акенца на тратуары былі відны чаравікі, шырокія калашыны, панчошкі на зграбных ножках. Броўка станаўся душою такіх застолляў — умеў сказаць, скаламбурываць, пажартаваць і заспяваць. У такіх кампаніях рэдка трапляў, але даводзілася. Я добра разумеў сваю недасведчанасць, неадукаванасць, правінцыяльную скаванасць, слухаючы глыбокадумнага Глебку, дасведчанага Алеся Дудара, эрудыта, свайго бабруйскага таварыша Барыса Мікуліча, трыбуна Андрэя Александровіча. Гэтуе: без адукацыі нікуды не варты. Даволі лёгка паступіў на газетна-выдавецкае аддзяленне літфака Вышэйшага педагагічнага інстытута імя Горкага. (Чаму Горкага? Ён жа інстытутаў не канчаў, а сотні інстытутаў і школ, амаль усе тэатры краіны насілі яго імя).

Узялі мяне на работу ў "Чырвоную змену", а ў інстытут хадзіў у другую змену, пасля заняткаў бег зноў у рэдакцыю, вечары ў Доме пісьменніка стараўся не прапуськаць. Броўку сустракаў мімаходзь: ён заўсёды некуды спышаўся — павітаецца на хаду і пабег. Часам спытае: "Ну як? Агледзеўся трохі? Працуеш і вучышся? Гэта добра. Малайцом. Прабач, бягу". Нездарма Кузьма Чорны называў яго: "Мілы трапятун". Заўсёды ў руху, а кніжкі выходзілі адна за адной: "Каландры" — аповесць пра добрушскіх папярковікаў, зборнікі вершаў "Цахавыя будні", "Гадзі, як шторм", "Прамова фактамі", "Так пачыналася маладосць". Броўка трымаў руку на пульсе жыцця, адпавядаў патрэбам часу, шчыра зарыфмоўваў заклікі партыі на добрым прафесійным узроўні. Без гэтага ніводзін зборнік не мог выйсці ў свет. Пазт, як і большасць яго суайчыннікаў, памыляўся, але верыў прапагандзе з дзён свайго камсамольскага маладосці.

Я часам прасіў што-небудзь новае для "Чырвоны". Калі абяцаў, ніколі не забываў свайго абяцання. Абавязковым, дакладным, верным словам ён прайшоў усё жыццё. У гэтым я пераканаўся мноства разоў тады і пасля, у часе блізкай стасункаў, сустрэч і работы побач з Пятром Усцінавічам. Мне здавалася, што Броўка жыве ў добрай, як тады казалі, жактаўскай кватэры з усімі выгодамі і ні ў чым не мае патрэбы. І, вядома, горка памыляўся. Купала і Колас жылі ў сваіх драўляных дамках з садкамі, дрывотнямі і цаглянымі печамі. Маладзейшыя здымалі пакойчыкі і катушкі ў мінскіх старажылаў у Завакзаллі, на Камароўцы, Грушаўскім пасёлку. Таўбін, Астапенка і Куляшоў жылі ў адным пакойчыку на вуліцы Розы Люксембург. Броўка кватараваў за вакзалам на цёмнай і гразкай, але "Красівай" вуліцы. У 1957 годзе Броўка ўспомніў яе:

Стаялі там хаты малыя, маркотныя,
Зялёнымі хусткамі хутаў іх мох,
Чаму яе звалі назвай пашчотнаю,
Ніяк зразумець я ў юнацтве не мог.

Небрукаваная і непразлазная,
Дзе цемра, бывала, да ранку стаіць...
А смутак па ёй адчуваю выразна я,
І сэрца нявызнаным болям шчыміць.

Сэрца шчыміла па маладосці, па сябрах, што разам кватаравалі ў хаце цешчы ўніверсітэцкага таварыша Алеся Пальчэўскага. Працаваў ён у рэдакцыі нейкага тонкага ведамаснага часопіса, але хадзіў заўсёды ў добрым гарнітуры, модных чаравіках і ў капелюшы, а гэта ўжо была адзнака прыналежнасці да пісьменніцтва...

Сяргей ГРАХОЎСкі.

(Працяг будзе).

ЮБІЛЕІ

Звання заслужанага артыста Рэспублікі Беларусь удастоены актёр Беларускага дзяржаўнага акадэмічнага драматычнага тэатра імя Якуба Коласа Генадзь ШКУРАТАЎ (на здымку), які аддаў сцэне два дзесяці гадоў жыцця. За гэты час ім сыграна нямала ролей у спектаклях "Рамэо і Джульета", "Кароль Лір", "Касатка", "Радавія" і іншых. Вядомы ён і як кінаактёр. За выкананне ролі Паўла ў фільме "Хам" Шкуратаў удастоены міжнароднага "Оскара".

Фота Аляксандра ХІТРОВА.

НА РАДАСЦЬ РАБОТА І ЖЫЦЦЁ

На выставе "Калядныя ўзоры" ў Мінску навагодня ёлка была ўпрыгожана мініяцюрнымі цацкамі з саломы, зробленымі народнымі майстрамі. З іх сорок арыгінальных цацак былі выкананы Ганнай Івановай — майстрыхай з Сяніцы. Жыццё яе доўгі час было звычайным. Спачатку працавала прадаўцом, але работа не прыносіла задавальнення. Выпадкова Ганна прачытала кнігу аб саломалляцтве, стала майстраваць простыя вырабы. Тут лёс звёў з Верай Салдатавай, вядомым майстрам саломалляцтва, і душэўным чалавекам. Галоўнае, чаму яна навучыла яе, — умению падыходзіць да работы творча, рабіць сваё, арыгінальнае, а не капіраваць.

Ганна захапілася вырабам кветак, але змгла знайсці свае выяўленчыя сродкі, што зрабілі яе работы непадобнымі на іншыя. Ганна працуе з вельмі тонкай саломкай, якая дазваляе дасягаць прыгажосці вырабаў. Ганну Іванову прынялі ў члены Саюза майстроў народнай творчасці Беларусі.

Яўген КАЗЮЛЯ.

НА ЗДЫМКАХ: Ганна ІВАНОВА і яе работы.

НА СКРЫЖАВАННІ

Полацку, Ушачах, музей у яго родных Пучкавічах. На кніжных паліцах бібліятэк і аматараў паззіі стаяць тамы з ціценнямі на карэнчыках — Пятрусь Броўка.

Для маладых — гэта мінулае, яскравая і супярэчлівая, неадназначная з'ява ў гісторыі беларускай літаратуры, і вельмі паказальная. Па творчасці Броўкі можна прасачыць амплітуду нашага хісткага і няўстойлівага часу: яго творчая і чалавечая біяграфія ў многім супадае з гісторыяй нашага стагоддзя.

А для мяне — даўні, спачатку толькі знаёмы, потым старэйшы, мудраішы, вядомы ў людстве, шануюны ў вярхах і ў нізах, аж няёмка прызнацца, проста — Пятрусь. Па якому праву, з якое ласкі такая фамільярнасць? Асабліва сць характару, душы, асобы, прастата Броўкі.

Знаёмства наша пачалося з далёкай даўніны: мне было сямнаццаці, яму — дваццаць пяць. У Беларусі не было прыната зваць па бацьку. Нават настаўнікаў звалі "цётка Шыманоўская", "дзядзька Курбыка". Пры першым знаёмстве з Броўкам выкручвалася, як звяртацца да яго. Дзядзька — вельмі ж малады, таварышамі звалі толькі начальнікаў. Ды і які ён мне таварыш! Ён гэта адчуў, расмяяўся і кажа: "А ты не выкай. Заві проста Пятрусь." Так і ўсталявалася на ўсе часы.

А імя Броўкі выпадкова адкрыў у 1928 годзе ў паліцман альманаху "Наддзвінне". Апазданні суседнічалі з вершамі і партрэтамі аўтараў. Адрозні ўвагу спыніў светлавалосы, у вышыванай кашулі юнак і раней не чулае прозвішча — Пятрусь Броўка і вершы адметныя меладычнасцю, шчырасцю і маляўнічасцю. У тонкасцях паззіі я тады не разбіраўся, усё надрукаванае лічылася дасканалым, але адно падабалася больш, другое менш. Неўзабаве вершы і пазмы Броўкі замінялі ў сталічных часопісах і газетах, імя станаўлася папулярным. Асабліва ўразіў верш "Зямля". Я і сам ужо нешта крэмзаў і нават друкаваў. Каб наблізіцца да літаратурнага асяроддзя, перабраўся ў Бабруйск, — качаў тачку ў тры змены на дрэвапрацоўчым камбінаце, туляўся ў чужых запечках, але быў у акруговай літаратурнай "сталецы" з Лыньковым, рэдакцыяй "Камуніста" і дадатку "Вясна". Да альманаха "Уздым" не дарос.

Як патэнцыяльнаму няудачніку, увосень 1930 года сабіла мяне на станку адфугаваць мезенец на левай руцэ і прыехаць на месяц дамоў па "бюлетэню". Была шэрая, дажджлівая і гразкая вясень. Нечакана на баглаголе прыязджаюць з Бабруйска мой стрыечны брат маладніковец Янка Бобрык і Пятрусь Броўка. Яны "выцягвалі з прарыву" Добрушскую папяровую фабрыку "Герой працы" і па дарозе ў Мінск адскочылі ў Глуск да Янкавых бацькоў. Праз нейкую гадзіну я ўжо быў у дзядзькавай на чатыры акенцы хатцы. Сюд-тут забягалі суседкі нібыта пазычыць рэштата ці солі, а па праўдзе, паглядзець на сталічных гасцей і не абы-якіх, жывых паэтаў.

Янка гаварыў са мною трохі паблажліва і прадставіў свайму сябру як чарговую літаратурную "кадру". Пятрусь усміхаўся: "Хай расце, можа што і вырасце". Ён быў падны, статны, ружовашчокі і светлавалосы з рыжынкаю, меў звонкі раскацісты голас, дасціпны жартунык і вяселун. На ім быў прыгожы светлы пуловер з зялёнымі ромбікамі, белая кашуля і стракаты гальштук. Ён распытаў у мяне, як жыве бабруйская літаратурная браця. Ён ведаў Мікуліча, Шынклера, Зарыцкага па публікацыях у Мінску, дзе працуе, што пішуць. Што я мог сказаць? І на бабруйскіх "класікаў" пазіраў знізу ўверх. Адказваючы, не ведаў, як звярнуцца да сталічнай слаўтасці. Ён заўважыў маю разгубленасць, усміхнуўся і зноў сказаў: "Не выкручвайся, хлопча. Пятрусь я, Пятрусь". З тае пары я пасмялеў і цікавей і натуральней пайшла гаворка. Я прагна павіў кожнае слова Янкі і Петруся пра сталічных паэтаў. Яны іх называлі па-

наю для друку была індустрыяльная тэматыка, а я ж — "рабочы клас". Каб трапіць у друк, пісаў пра "Турксіб", якога зроду не бачыў, пра "галіпеевы панчужкі" на даўбёжным станку, прыметнік здаваўся вельмі ж пазычным. Паслухаў Броўка і шчыра сказаў: "Што ж, браце, рыфмаваць навучыўся. Для камбінацкай шматтыражкі тое, што трэба, а калі ёсць чупая душа, будучы і сапраўдны вершы. А праца гэта катаржына: пазт ніколі не выключаецца. Можа што ёсць без жалеззя? Я прачытаў "Сніга азёры". О, тут нешта ёсць. Давай, пішы. (Праз паўвека гэты верш стаў песняю. Часам гучыць і цяпер).

Дні праз тры абодва паэты паехалі ў Мінск. "Героя працы" з прарыву так і не выцягнулі, а мяне агарнуў сум і спустаўшэнне. Я ганарыўся, што знаёмы з сапраўдным папулярным паэтам, потым у Бабруйску хваліўся сваім сябрам.

Праз год, ледзь акрыўшы пасля брушнага тыфусу, я ўсё ж адважыўся прабівацца ў сталічную літаратуру — без адукацыі, без пэўнага прытулку, без грошай, без вартых увагі публікацый і спецыяльнасці ўсё ж прыехаў у Мінск. Галодны 1931 год: слухачаму — 150 грамаў хлеба на дзень, студэнту — 300, рабочаму — 600, на ўсё — картачкі, а ў мяне ні работы, ні службы, ні картачак. Дагрызаў маміны сухары, сушаны сыр і каштаваў скрыплек сала. Але мацней за голад і безнадзейнасць была прага да літаратуры. Ведаў, што сваім "талентам" паззію не ашчаслілю, але быць каля пісьменнікаў, бачыць і чуць жывых Купала, Коласа, Чарота, Гартнага, Бядулю, маладых, вядомых і любімых завочна.

У маёй палескай далечы Дом пісьменнікаў уяўляўся асаблівым палацам, а на Савецкай вуліцы, дзе цяпер кафэ "Вясна", стаяў шэры, нязграбны, з дахам на два бакі над мезаніам двухпавярховы дамок з асветленым сутарэннем. Я спыняўся непдалёк ад дзвярэй, прыглядаўся, хто заходзіць і выходзіць. Гэта ж пісьменнікі, а яны не адрозніваюцца ад астатніх. Некаторых пазнаваў па партрэтах у кніжках і ў падручніках, а заісці не адважваўся. Паткнуўся ў цёмных сенцы, азірнуўся і — назад, каб не пыталіся, хто такі і што трэба. Нарэшце наважыўся — заішоў. У перэднім цёмнаватым пакоі вешалка, праворуч светлы пакой з дзвюма цыротовымі канапамі, пасярэдзіне круглы стол пад жаленым настольнікам, на ім — газеты, калія шклянных дзвярэй на балкон — шахматны столік і два кресельцы. З левага боку ад уваходу — невялікая зала: радамі канцільярскія креслы, у канцы падмосткі з трыбунаю і сталом прэзідыума.

У глыбіні было яшчэ два пакоі. У адным Кандрат Крапіва рыхтаваў чарговы нумар "Узвышша", а за сталом насупраць Сцяпан Ліхадзьеўскі рэдагаваў "Маладняк". Суседні, меншы пакойчык лічыўся "творчым кабінетам". Яго па чарзе займалі пісьменнікі, якім не было дзе прытуліцца і папісаць. Вось тут я і сустрэўся з Броўкам. Ён выйшаў з вузкімі паскамі жоўтай паперы, спісанымі і скрэсленымі дробным почыркам. Там пісалася ранняя пазма "Так пачыналася маладосць" пра мінскі камсамол. Відаць, ён нешта хацеў прачытаць Ліхадзьеўскаму, але ўбачыў і пазнаў мяне. Павітаўся, спытаў, ці надоўга прыехаў. Я маўчаў. "Калі хочаш тут зачэпіцца, ведай, як гэта цяжка. Брацец твой Янчка з'ехаў вучыцца ў Маскву. Хто ж табе дапаможа? Часы ты ў выдавецтва да вашага бабруйскага класіка. Ён загадвае рэдакцыяй, можа куды прыткну". І сапраўды Лынькоў дапамог: пасадзіў у вялікі светлы пакой карэктарскай, выгараджанай зашклёнымі невысокімі шчытамі. Сталы стаялі ўпрытык. У кутку пры акне сядзеў дробнатвары, невысокі, у пенсэ, амаль зусім глухі аўтар расійска-беларускага слоўніка Мікалай Байкоў. Яго

КНІГІ ВУЧЫЛІ ЛЮДЗЕЙ

(Заканчэнне.
Пачатак на 1-й стар.)

гэтых складаных умовах прадоўжылі працу па вывучэнню выдатных волатаў беларускай навукі.

Мяркую, што з пазіцыі "пазакласавага аб'ектывізму" чытачам будзе цікава аднавіць у памяці, хто такі быў Лаўрэнцій Зізаній Тустаноўскі. Нарадзіўся ён у канцы 50-х — пачатку 60-х гадоў XVI стагоддзя ў сям'і небагатай шляхты. Месцам яго нараджэння маглі быць Вільня і Львоў, а таксама мястэчка ў Галіцыі. Прозвішча Зізаній (у перакладзе з грэчаскай азначае "кукаль" — "пустазелле") ён атрымаў у ходзе рэлігійнай барацьбы з уніятамі і езуітамі. Для гуманістаў гэта было звычайнай з'явай. Вучыўся ў Астрожскай, а потым Львоўскай брацкай школах. Вядома, што да 1592 года Лаўрэнцій Зізаній працаваў настаўнікам царкоўнаславянскай і грэчаскай моў у Львоўскай брацкай школе. Далей яго жыццёвы шлях прывёў у Брэст на Беларусь, дзе ён, як дасканалы педагог, працаваў у брацкай школе і рыхтаваў вучэбныя кнігі, якія былі неабходныя для пашырэння адукацыі сярод славянскіх народаў. Ён актыўна выступіў на Брэсцкім саборы 1596 года ў абарону праваслаўя супраць уніі.

Тады ж ён быў запрошаны для выкладання ў Віленскую брацкую школу. Тут Лаўрэнцій Зізаній выкарыстаў Святадухаўскую брацкую друкарню для выдання сваіх вучэбных кніг.

"Азбука" Лаўрэнція Зізанія — гэта невялікага фармату кніжка ў скураным пераплёце, на медных зашчынках. У яе змест уваходзяць: алфавіт, матэрыял, які вучыць чытаць і пісаць, малітвы і "Лексіс" — кароткі слоўнік. Умоўна гэтую кнігу можна падзяліць на тры часткі. Першая — матэрыял, які вучыць чытаць і пісаць, другая — дапаможны лексічны матэрыял, што ўваходзіць у "Лексіс", і трэці — духоўныя тэксты і малітвы. Складальнікам першых дзвюх частак быў Лаўрэнцій, апошняй — Стэфан Зізаній. Выкарыстоўваючы вопыт сваіх папярэднікаў, Лаўрэнцій Зізаній зрабіў добры дапаможнік для першапачатковага вывучэння царкоўнаславянскай і гутарковай мовы таго часу. Стэфан Зізаній напісаў сваю частку з палемічным запалам і выкарыстаў гэты падручнік у дыскусіі з епіскапамі і уніяцкім духавенствам. Гэтая частка можа быць аднесена непасрэдна да палемічнай літаратуры.

"Лексіс" — слоўнік царкоўнаславянскай мовы з тлумачэннем слоў жывых, народнаю моваю. Ён быў тым мостам, які злучыў зручным пераход да вывучэння беларускай мовы. З'яўленне такога слоўніка выклікала таксама неабходнасцю наблізіць навучанне ў школе да жыцця. Лаўрэнцій Зізаній у "Лексіцы" даў у рэстры 1 061 слова з кніг Бібліі і жыццёвага ўжытку, а пры перакладзе — больш як дзве тысячы слоў з гутарковай мовы.

Слоўнік меў свецкі характар, таму ў ім ёсць самыя разнастайныя звесткі па вайсковай гісторыі, прававым становішчы розных сацыяльных груп насельніцтва ў дзяржаве, па філасофіі, геаграфіі, этнаграфіі, біялогіі, медыцыне, а таксама некаторыя звесткі па матэматыцы. У "Лексіцы" можна знайсці матэрыял аб рамесніцкіх прафесіях, апісанне вырабаў, якія ішлі на гандаль.

Лексічная праца Лаўрэнція Зізанія — адна з крыніц нашага ўяўлення аб узроўні ведаў той пары. Яна сведчыць, што ў

жыцці аўтара свецкія веды адыгрывалі станоўчую ролю. Лаўрэнцій Тустаноўскі рацыяналістычна падыходзіў да вывучэння розных з'яў рэчаіснасці. Тут у яго праявіліся гуманістычныя тэндэнцыі, якія вызначаліся ў асобым, новым раскрыцці ўсяго навучальнага матэрыялу. Трэба быць праўдзівым і адзначыць, што тлумачэнні, якія аўтар робіць у сваім слоўніку, вельмі часта далёкія ад навуковага аналізу ўсіх з'яў і паняццяў, але ён імкнуўся проста, па-зямному растлумачыць многія словы і паняцці, якія ўвайшлі ў "Лексіс".

Каб "Азбука" ўспрымалася больш даходліва, у ёй змешчаны прыгожыя і ёмістыя застаўкі, ініцыялы і канцоўкі, якія раней належалі друкарні Францыска Скарыны ў Вільні. У кнізе 6 заставак з чатырох дошак, 7 ініцыялаў з шасці дошак. Усё гэта рабіла вучэбную кнігу прывабнай для навучэнцаў і іх родзічаў.

"Азбука" Лаўрэнція Зізанія мае вялікае значэнне ў гісторыі адукацыі і культуры не толькі Беларусі, але і ўсяго славянскага свету. З асобым імпэтам яна вывучалася на Украіне.

Агульнаграмадскім сцвярджэннем неабходнасці вывучэння сямі "вызваленых мастацтваў", іх вялікай ролі ў развіцці сярднєвековай адукацыі быў выхад "Граматыкі словенскай" Лаўрэнція Зізанія. З першых лістоў навучальна кніга раскрытвае перад вучнямі грамадскую неабходнасць свецкіх ведаў. Робіцца гэта праз вершаваную "Эпіграмму на граматыку"

і праз "Послание студеом (вучням. — А. Б.) изрядным и всем любителям доброгоглаголеваго и пространного словенского языка".

Лаўрэнцій Зізаній лічыў граматыку тым падмуркам, на якім можа трымацца далейшае вывучэнне розных навук. Ён імкнуўся па-філасофску асэнсаваць ролю граматыкі як навукі ў сярэднявековай сістэме ведаў. Аўтар раскрытвае арганічную сувязь граматыкі з рыторыкай, філасофіяй і багаслоўем.

У граматыцы ўсе часткі лагічна звязаны паміж сабой. Яна зроблена ў форме пытанняў — адказаў. Назвы раздзелаў

граматыкі Лаўрэнція Зізанія тлумачыць вельмі проста: арфаграфія — "правописание", прасодыя — "припело", зымалягія — "истинное слово" і сінтаксіс — "сочинение". У першым раздзеле "Граматыкі словенскай" разглядаецца арфаграфія. Другі раздзел называецца "Прасодия", якая "ест ударение гласа писменного". На ўсіх словах у падручніку пастаўлены націскі. У раздзеле "Прасодия" Лаўрэнцій Зізаній дае стройную сістэму вершаскладання. Ён адышоў ад грэчаскага, гэта значыць метрычнага вершаскладання, заснаванага на чаргаванні кароткіх і доўгіх складаў, і ўводзіць рыфмаваную страфу і белы верш, у якіх націск захоўваецца ў канцы. Вучэнне Лаўрэнція Зізанія аб вершаскладанні ўвайшло ў граматыку Мяцця Смятрыцкага. У трэцім раздзеле граматыкі "Этымалогія" разглядаецца восем часцін мовы: "различие", "имя", "местоимия", "дееслоу", "дееприметник, приназоуник, прислоуе, злучник. Сінтаксіс не выдзелены ў асобны раздзел. Правілы аб знаках прыпынку размяшчаюцца ва ўсіх раздзелах граматыкі, асабліва іх многа ў "Прасодии".

Усе правілы ў граматыцы суправаджаюцца вялікай колькасцю прыкладаў. Аўтар імкнуўся да таго, каб кожнае правіла маглі разумець вучні і кніга прымушала іх думаць над тым ці іншым палажэннем, дапамагала прыходзіць да правільных высноў.

Друкеры гэтай вучэбнай кнігі выкарысталі скарынінскія аздобы, каб яна прыгожа выглядала.

Граматыка Лаўрэнція Зізанія адыграла вялікую ролю ў развіцці адукацыі сярод славянскіх народаў. Гэта вучэбная кніга паслужыла ўзорам для вядомай граматыкі М. Смятрыцкага. Граматыкі пелі ў аснову славянскай граматыкі Юрыя Крыжаніча, выдадзенай у Табольску ў 1666 годзе і "Российской грамматики" М. Ламаносава, надрукаванай у 1755 годзе. Пад уплывам гэтых вучэбных кніг быў балгарскі вучоны Х. Дурнічанін, які таксама каля 1840 года выдаў граматыку.

Але гэта прызнанне ў свеце "Граматыкі словенскай" Лаўрэнція Зізанія было закрэслена беларускім гісторыкам Л. Абэццэдарскім, які патрабаваў скінуць супервокладку з кнігі "Белорусский язык для небелоруссов", якая выйшла ў выдавецтве "Вышэйшая школа" ў 1973 годзе. На супервокладцы было надрукавана: "Граматыка есть певное ведане жебымы добре мовили и писали. Лаврентий Зизаний XVI век". І такая агідная справа была зроблена, хаця выдавецтва панесла вялікія страты. Ідэалогія цёмрашалаў узяла верх над светлай думкай асветніка XVI стагоддзя.

Аднак працягнем размову пра жыццё

Лаўрэнція Зізанія. У Вільні ён падвергся ганенням з боку уніятаў і езуітаў і неўзабаве вымушаны быў пераехаць у Баркулабаў (Беларусь) да князя Багдана Саламярыцкага, дзе працаваў настаўнікам яго сына да 1600 года.

Потым лёс яго склаўся так, што ён апынуўся на Украіне, дзе працаваў хатнім настаўнікам у сыноў князёў Аляксандра Астрожскага і Якіма Карэцкага.

З 1618 года Лаўрэнцій Зізаній стаў актыўным удзельнікам вучонага гурта пры Кіева-Пячэрскай брацкай школе. Маючы ў сваім распараджэнні друкарню Кіева-Пячэрскай лаўры, яны разгарнулі шырокую асветніцкую дзейнасць. Лаўрэнцій займаўся рэдагаваннем кніг, якія рыхтавалі ўдзельнікі гурта.

У 1623 годзе Лаўрэнцій Зізаній з сынамі Іванам і Аляксандрам павёз у Маскву рукапіс сваёй кнігі "Катэхізіс". Яна была перададзена патрыярху Філарэту, які выявіў у ёй адступленні ад праваслаўнага канона. Маскоўскае духавенства не дазволіла Лаўрэнцію пакінуць у кнізе думкі, якія вызначаліся рацыяналізмам. "Катэхізіс" у выпраўленым выглядзе быў надрукаваны ў 1627 годзе, але неўзабаве трапіў у лік "лацінскай ерасі". Аднак потым ён выдаваўся некалькі разоў (у Гродне ў 1783, 1787, 1788 гадах; у Пскове ў 1874 годзе) і быў настольнай кнігай раскольнікаў.

Пасля Лаўрэнція разам з сынамі вярнуўся ў Кіеў, і яму давялося 13 жніўня 1628 года выступіць на саборы супраць М. Смятрыцкага на дыспуце па кнізе "Апалогія".

Апошні раз у дакументах імя Лаўрэнція Зізанія ўпамінаецца 8 лютага 1634 года. У іх гаворыцца пра намаганні вядомага вучонага адстаяць свае правы на маёмасць, якую яму дараваў князь Я. Карэцкі.

Дзейнасць і творчасць Лаўрэнція Зізанія пакінула адметны след у гісторыі адукацыі, асветы і культуры Беларусі. Вялікая заслуга беларускага гуманіста і асветніка XVI стагоддзя ў стварэнні навукова-педагагічнай літаратуры, што адкрывала шлях да свецкай адукацыі. Асаблівае значэнне мела яго творчасць, у якой пашыраліся гуманістычныя погляды на шэраг з'яў у прыродзе. Ён заўсёды актыўна выступаў як вучоны, педагог, пісьменнік, грамадскі і царкоўны дзеяч.

Марат БАТВІНІК,
кандыдат гістарычных навук.

Сяргей ЧЫГРЫН

НОВЫ ГОД ІДЗЕ НА БЕЛАРУСЬ

Новы год ідзе на Беларусь,
А стары знікае назаўсёды.
Будзе новы вытканы абрус,
Прагучаць і новыя акорды.

Новы год ступае асцярожна,
А стары імчыцца ў небыццё.
Новы год жадае пераможна
Упрыгожыць нашае жыццё.

Ён ману з хлуснёю ненавідзіць,
Халуду не любіць, брахуноў.
Можа беларусаў ён разбудзіць
Ад цяжкіх й летаргічных сноў.

Новы год ідзе на Беларусь,
Каб пачуць Купалу і Скарыну.

Мой народ рахманы прыгарнуць,
Абагрэць яго, каб не загінуў.

Новы год ступіў на курганы,
На крутыя сцежачкі, як змейкі.
Тут з далёкай, мудрай даўніны
Плачучь ў хатах сумныя жалейкі.

Можа гэта шчэ не Беларусь,
А зусім далёкая краіна!..
Божа, дакажы, што Беларусь
Для майго народа не чужына.

Дай сустрэць з надзеяй Новы год,
І не дай ты Бацькаўшчыне згінуць.
Каб трывогу і мяшок турбот
На наступны год нам не пакінуць.

ВУЧОНЫ І ДАСЛЕДЧЫК

75-годдзю з дня нараджэння Сцяпана Александровіча прысвячалася навуковая канферэнцыя, што прайшла ў Дзяржаўным літаратурна-мемарыяльным музеі Якуба Коласа. Выступоўцы гаварылі пра важкі і адметны ўклад вучонага і даследчыка ў гісторыю роднай культуры і літаратуры, пра яго змаганне за лёс Беларускага слова.

Адкрыла пасяджэнне дырэктар Коласаўскага музея З. Камароўская. Яна вучылася ва ўніверсітэце ў Сцяпана Хусейнавіча і пісала дыпломную работу пад яго рупным кіраўніцтвам. Затым гэты павёў галоўны арганізатар канферэнцыі дацэнт Мінскага педуніверсітэта, віцэ-прэзідэнт Беларускага гуртавання татараў-мусульман "Аль-Кітаб" І. Канапацкі.

З Масквы на ўрачыстасць прыехаў прафесар А. Каўка. Ён калісьці вучыўся ў Сцяпана Хусейнавіча ў Мінскім бібліятэчным тэхнікуме. З успамінамі пра С. Александровіча выступілі таксама Я. Брыль, Н. Глевіч, М. Аўрамчык, А. Ліс, В. Чамярэцкі.

Закончылася канферэнцыя песнямі на розных мовах.

ЖЫВЕ Ў ДАЎГАЎПІЛСЕ ПАЗТ

У пачатку лістапада ў Даўгаўпілсе ў Латвіі прайшоў аўтарскі вечар паэта Станіслава Валодзькі, прысвечаны 40-годдзю з дня яго нараджэння і прэзентацыі зборніка вершаў "У вачах Айчыны". На вечары з віншавальнымі словамі і добрымі пажаданнямі выступілі прадстаўнікі мясцовых улад, генеральнага консульства Рэспублікі Беларусь у Даўгаўпілсе, мясцовыя паэты, мастак Вячка Целеш з Рыгі, сябра беларускай суполкі ў Даўгаўпілсе "Уздым". Свае віншаванні дас-

лаў паэт С. Панізнік з Мінска, які напісаў прадмову да гэтага зборніка.

А ў канцы лістапада падчас уваходзіў у новую бібліятэку ў Астраўцы, што на Гродзеншчыне, адбылася прэзентацыя гэтага зборніка С. Валодзькі ("У вачах Айчыны") і зборніка вершаў Рычарда Бялячыца "Прасветлінка" (Р. Бялячыц таксама ўрадзец Астравеччыны, зараз жыве на Шчучыншчыне).

СВЯТ І АБРАДАЎ БЕЛАРУСАЎ

КАЛЯНДАР

1 С	СТУДЗЕНЬ
2 П	ЗІМА І АНДЗЕЙ СТУДЗІЦА
3 С	НОВЫ ГОД
4 Ч	
5 П	
6 С	
7 А	ПОСНЯЯ КУЦЦЯ
8 П	КАЛЯДА, ЗОРКА
9 С	БАВІНЫ
10 Ч	
11 П	ВАДЖЭННЕ КАЗЫ
12 С	ЯШЧУР
13 А	
14 П	ШЧОДРК, КОМІ
15 С	ВАСІЛАЕ
16 Ч	ВАДЖЭННЕ МІЛАЗЕДЗІ
17 П	
18 С	ВАДЗЯНАЯ КУЦЦЯ
19 А	ВАДОХР'НІЦА
20 П	ЛЯМІВЫ ДЗЕНЬ
21 С	
22 Ч	
23 П	
24 С	ТАЦЦЫНЫ
25 А	
26 П	
27 С	
28 Ч	
29 П	
30 С	
31 П	ГУСЕЎНІК

1 С	ЛЮТЫ
2 П	МАРОЦЬ ПАТЫ
3 С	
4 Ч	
5 П	
6 С	
7 А	АКСІНІЯ-ПАУЗІЦА
8 П	СТРЭЧАНЬСКІЯ ДЗЯДЫ
9 С	ЗАЛАТАВУС
10 Ч	
11 П	
12 С	
13 А	
14 П	СТРЭЧАНЬСКІ БАЦЬКА
15 С	СТРЭЧАННЕ-ГРАМІЦЫ
16 Ч	
17 П	ВАУКАЛАКІ
18 С	
19 А	
20 П	
21 С	УЛАССЕ
22 Ч	
23 П	
24 С	
25 А	
26 П	
27 С	
28 Ч	
29 П	
30 С	
31 П	

1 С	САКАВІК
2 П	ЖАВУРОК ГУКАЕ
3 С	БАБЫ, ДЗЯДЫ МІСАЕДНІК
4 Ч	ЦЯГАЦЬ КАЛОДКІ
5 П	
6 С	ПАПЕЛЕЦ
7 А	МАСЛЕНКА
8 П	
9 С	ЗАГАВІНЫ, ГУКАННЕ ВЯСНЫ
10 Ч	ШЫЛІНЫ, ПАЛАСКАЗУС
11 П	
12 С	
13 А	ВАСІЛ І МАРЫНА
14 П	ВЯСНА
15 С	ЛЕТА
16 Ч	ЗИМА
17 П	ВОСЕНЬ
18 С	
19 А	РАУНАДЗЕНСТВА
20 П	
21 С	САРАКІ
22 Ч	
23 П	РЫГОР
24 С	
25 А	
26 П	
27 С	
28 Ч	
29 П	
30 С	ЦЕПЛЫ АЛІКЕЙ
31 П	

1 С	КРАСАВІК
2 П	ЗІМА КРАСІ
3 С	СЕРАДАПОСЦЕ
4 Ч	
5 П	ВАСІЛЬ-СОНЕЧНІК
6 С	КАМАЕДЗІЦА
7 А	ЗВЕСТАВАННЕ
8 П	
9 С	
10 Ч	
11 П	
12 С	
13 А	ДАМАВІК
14 П	
15 С	
16 Ч	
17 П	
18 С	
19 А	ВЕРБІЦА
20 П	
21 С	
22 Ч	
23 П	ЧЫСТЫ
24 С	ЧЫРВОНАЯ
25 А	ВЯЛІКАЯ
26 П	ВЯЛІКДЗЕНЬ ВАЛАНОВЫ
27 С	
28 Ч	
29 П	ЗОСІМ
30 С	
31 П	

1 С	ТРАВЕНЬ
2 П	ТРАВЫ РОСЦІЦА
3 С	НАУСКІ ВЯЛІКДЗЕНЬ
4 Ч	
5 П	ПРАВАДАНАЯ
6 С	ЛЯЛЬНІК
7 А	ЮР'Е, РАДАЎНІЦА
8 П	
9 С	БАВСКІЯ РОЗЫРКІ
10 Ч	
11 П	ЯРЫЛАВІЦА
12 С	
13 А	
14 П	
15 С	БАРЫС
16 Ч	
17 П	РАСАДНІЦА
18 С	
19 А	МІКОЛЬНІК
20 П	МІКОЛА
21 С	КІРЫЛАВІЦА
22 Ч	
23 П	
24 С	СІААР
25 А	ПАХОМ
26 П	КАНАПЕЛЬКА
27 С	
28 Ч	
29 П	
30 С	
31 П	

1 С	ЧЭРВЕНЬ
2 П	СЕНА РАЙТУЕ
3 С	
4 Ч	УЛЛЯНІЦА
5 П	ВАСІЛІСКА
6 С	УШЭСЦЕ, ПАХАВАННЕ СТРАЛЫ
7 А	
8 П	ЗЕЛЯНЕЦ
9 С	
10 Ч	
11 П	
12 С	
13 А	СЕМІК
14 П	ТРАЕЦКІЯ ДЗЯДЫ
15 С	ТРОЦА, КУСТА
16 Ч	ПРОВАДЫ РУСАЛКІ
17 П	
18 С	НАУСКАЯ ТРОЙЦА
19 А	СОНЦАСТАЙННЕ
20 П	
21 С	РОЗЫГРЫ
22 Ч	
23 П	АКШІНА - ЗАДЗВЫР ХВОСТ
24 С	
25 А	
26 П	
27 С	
28 Ч	
29 П	
30 С	
31 П	

1 С	ЛІПЕНЬ
2 П	ПЯЧУКІ, АНГ ДАРУКІ
3 С	
4 Ч	
5 П	
6 С	КУПАЛЛЕ
7 А	ІВАН КУПАЛЬНЫ
8 П	
9 С	САМСОН-СЕНАГНОЙ
10 Ч	
11 П	ПЯТРО
12 С	ПАУЛЮК-ТАЛАКА
13 А	КУЗЬМА І ДЗЯМ'ЯН
14 П	
15 С	
16 Ч	АНАРЭЙ-НАЛІВА
17 П	
18 С	
19 А	ЗАЖЫНКІ
20 П	
21 С	
22 Ч	
23 П	СЕРПАВІЦА
24 С	
25 А	
26 П	
27 С	
28 Ч	
29 П	
30 С	
31 П	

1 С	ЖНІВЕНЬ
2 П	З СЕРПОН НА ПАЛІ ПАШОУ
3 С	МАКРЫНЫ
4 Ч	ІАЛЫ
5 П	
6 С	ХЛЕБ БАРЫС
7 А	ГАННЫ
8 П	
9 С	ПАЛІКОПЫ
10 Ч	
11 П	СІЛА
12 С	СПАСАЎСКІЯ ЗАПУСКІ
13 А	МАКАВЕЙ
14 П	
15 С	ВІХРАВЕЙ
16 Ч	
17 П	ЯБЛІЧНЫ СПАС
18 С	
19 А	
20 П	
21 С	СПАСАЎСКІЯ ДЗЯДЫ
22 Ч	
23 П	
24 С	
25 А	
26 П	
27 С	ПРАЧЫСТА
28 Ч	ХЛЕБНЫ СПАС
29 П	
30 С	КАПЫТЫ
31 П	

1 С	ВЕРАСЕНЬ
2 П	ПОВІКАЕ ГУМНО І КІШЫ
3 С	
4 Ч	
5 П	ЛУПА - ЖЫТА КУПА
6 С	
7 А	БАУТРАМІН - ЖЫТА СЕЙ
8 П	
9 С	МАЦІН
10 Ч	КАЛІНАВІК
11 П	
12 С	ЖАНІЦЬБА КОМІНА
13 А	СЫМОН - СТОЎПНІК
14 П	
15 С	
16 Ч	
17 П	ЦУБЫ
18 С	БАГАН, ЗАСІДКІ
19 А	РАУНАДЗЕНСТВА
20 П	
21 С	УЗЬВІЖАННЕ
22 Ч	
23 П	
24 С	
25 А	
26 П	
27 С	
28 Ч	
29 П	
30 С	
31 П	

1 С	КАСТРЫЧНІК
2 П	ЛІН КАСТРУЕ
3 С	
4 Ч	
5 П	
6 С	
7 А	
8 П	
9 С	ШАПТУН ПАКРОУНЫ
10 Ч	САЎКІ
11 П	ПАКРОУНЫ БАЦЬКА
12 С	
13 А	ПАКРОУ
14 П	
15 С	
16 Ч	
17 П	
18 С	
19 А	СВЯЕІ - ДУШУ САГРЭІ
20 П	
21 С	МЛЫНАРЫ
22 Ч	
23 П	
24 С	ПАКЛОНЫ
25 А	ЛУКАША - ДЗЕУКА НАША
26 П	
27 С	
28 Ч	
29 П	
30 С	
31 П	

1 С	ЛІСТАПАД
2 П	ЗІМЕ ВЕЛІКІ РАД
3 С	ДЗЯДЫ
4 Ч	
5 П	
6 С	
7 А	
8 П	
9 С	ЗЬМІЦЕР-ХІЦЕР
10 Ч	
11 П	ПАРАСКІ
12 С	
13 А	
14 П	КУЗЬМІНКІ
15 С	
16 Ч	
17 П	
18 С	
19 А	МІХАЙЛА
20 П	ПІЛПАЎСКІЯ ДЗЯДЫ
21 С	
22 Ч	ХВЕААР-СТУДЗЯНЕЦ
23 П	
24 С	ПІЛІП
25 А	ПІЛПАЎКА, ЗАПУСТЫ
26 П	
27 С	
28 Ч	
29 П	
30 С	
31 П	

1 С	СНЕЖАНЬ
2 П	СНЕГАН ВЕЛІЦА
3 С	
4 Ч	
5 П	
6 С	
7 А	ВАРАЖБІТ
8 П	КАЦЬЯРЫНЫ
9 С	ЮР'Е
10 Ч	
11 П	
12 С	ДЗЬВОНЧЫЯ ВАРЖБЫ
13 А	НАВУМ-НАСТАЎНІК
14 П	
15 С	ВАРВАРЫ - НОЧ УВАРВАЛІ
16 Ч	САВЫ-КАЛЯДНІКІ
17 П	
18 С	СОНЦАВАРОТ
19 А	ГАНКІ - СЛАДІ НА САНКІ
20 П	
21 С	РАСТВО, БАТЛЕІ
22 Ч	
23 П	
24 С	
25 А	
26 П	
27 С	
28 Ч	
29 П	
30 С	НОВЫ ГОД
31 П	

1997

Беларускі саюз фалькларыстаў

220050, г. Мінск, вул. К. Маркса, 24-27
Тел.: (017) 227-65-83

Васіль Ліцьвінка

ПРЫГАЖУНЯ

Прыз сімпатый глядачоў, уручаны Наташы ПАЎЛАВАЙ (на здымку) мінулай вясной, ясна гаворыць аб прыхільнасці віцязчан. Хаця строгае журы гарадскога конкурсу ўключыла яе ў фінальную восьмёрку самых прыгожых дзяўчат. Затое днямі Наташа адыгралася: перамагла ў абласным туры рэспубліканскага конкурсу «Супермадэль Беларусі».

Фота Аляксандра ХІТРОВА.

ВЫСТАВА Ў КАПЫЛІ

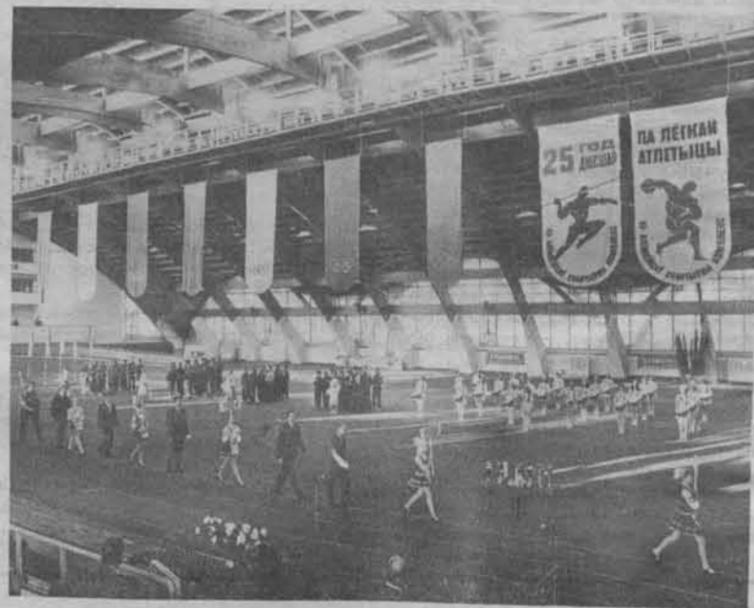
ЖЫВАПІС НА ШКЛЕ

«Найбагацейшая ў свеце» — менавіта так ахарактырызавала доктар мастацтвазнаўства, загадчыца аддзела старажытнага беларускага мастацтва Нацыянальнага музея Беларусі Н. Высоцкая выставу жывапісу на шкле, што адкрылася ў Капыльскім краязнаўчым музеі. Творы прадставілі малавядомыя мясцовыя мастакі і студэнты сталічнага Еўрапейскага гуманітарнага ўніверсітэта.

Жывапіс на шкле капыльня ведалі яшчэ ў XVII стагоддзі, быў распаўсюджаны ён і 15—20 гадоў назад, у першую чаргу ў выглядзе партрэтных работ. На жаль, у апошні час захваленне ім пайшло на спад, і таму што шкло — матэрыял дэлікатны, то шэдэўраў гэтага прымітыўнага мастацтва засталася няшмат.

Тым большай падзякі заслугоўваюць мастакі, работнікі музея і мясцовыя ўлады, якія сабралі рэдкія творы, імкнучыся захаваць іх для нашчадкаў.

СПОРТ

Некалькі гадоў назад у Мінску ў Зялёным Лузе быў узведзены лёгкаатлетычны манеж, але, на жаль, праз некалькі месяцаў пасля ўводу ён згарэў. І вось, адбудаваны зноў, ён адкрыў свае дзверы для «каралевы спорту».

НА ЗДЫМКУ: у час адкрыцця манежа 20 снежня 1996 года.

Фота Мікалая ПЯТРОВА.

Рэдактар
Вацлаў МАЦКЕВІЧ

ЗАСНАВАЛЬНІК:
Беларускае таварыства па сувязях
з суайчыннікамі за рубяжом
(таварыства «Радзіма»).

НАШ АДРАС:
220005, Мінск, праспект
Ф. Скарыны, 44.

Тэлефоны: 33-01-97,
33-02-80, 33-03-15, 33-16-56,
33-07-82.

Пазіцыя рэдакцыі і аўтараў,
матэрыялы якіх друкуюцца на старонках
«Голас Радзімы», не заўсёды супадаюць.

Газета набрана, зьярстана і
адрукавана ў друкарні
«Беларускі Дом друку»
(220041, г. Мінск, пр. Скарыны, 77).
Тыраж 3 000 экз. Індэкс 63854. Зак. 1449.
Падпісана да друку 30.12.1996 г. у 12.00.
Рэгістрацыйнае пасведчанне № 81.